

Metodický průvodce k učebnici Hudební výchova 3

ZPRACOVÁNO
V SOULADU
S RVP ZV

Lenka Andrýsková, Eva Chomoucká

METODICKÝ PRŮVODCE K HUDEBNÍ VÝCHOVĚ 3

nakladatelství Nová škola – Duha

OBSAH

1. Úvod	3
2. RVP pro ZV – vybraná část: 5.7 Umění a kultura	4
3. HV – vzdělávací obsah vzdělávacího oboru – 1. stupeň ZŠ – očekávané výstupy, učivo	5
• Očekávané výstupy – 1. období	5
• Minimální očekávané výstupy 1. období.....	5
• Očekávané výstupy – 2. období.....	6
• Minimální očekávané výstupy 2. období.....	6
Učivo	
• Vokální činnosti.....	6
• Instrumentální činnosti.....	6
• Hudebně pohybové činnosti.....	7
• Poslechové činnosti.....	7
Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru – 1. stupeň ZŠ – jednotlivé části	7
4. Dramatická výchova (dramatické hry a náměty)	12
5. Hra na nástroje Orffova instrumentáře	13
6. Obsah jednotlivých hodin	15
7. Metodické pokyny k jednotlivým kapitolám	16

1. ÚVOD

Metodický průvodce k učebnici Hudební výchova 3 obsahuje několik částí, ve kterých se snaží shrnout a popsat vše, co s výukou hudební výchovy souvisí. V nejobsáhlejší části (od strany 15) nabízí náměty na práci s dětmi v jednotlivých hodinách a dále rozvíjí úkoly a náměty z učebnice. V úvodu se metodický průvodce ale také zabývá charakteristikou vzdělávací oblasti, popisuje obsah, očekávané výstupy a učivo, obsahuje nabídku dechových a rytmických cvičení, ukazuje možnosti dramatické výchovy v rámci hudební výchovy.

2. RVP PRO ZV – VYBRANÁ ČÁST: 5.7 UMĚNÍ A KULTURA

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Umění a kultura** umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence – umění a kulturu; kulturu jako procesy i výsledky duchovní činnosti umožňující chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence, i jako neoddělitelnou součást každodenního života (kultura chování, oblékání, cestování, práce); umění jako proces specifického poznání a dorozumívání, v němž vznikají informace o vnějším a vnitřním světě a jeho vzájemné provázanosti, které nelze formulovat a sdělovat jinými než uměleckými prostředky.

Vzdělávání v této oblasti přináší umělecké osvojování světa, tj. osvojování s estetickým účinkem. V procesu uměleckého osvojování světa dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu a jeho prostřednictvím k sobě samému i k okolnímu světu. Součástí tohoto procesu je hledání a nalézání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat, schopnosti vcítit se do kulturních potřeb ostatních lidí a jimi vytvořených hodnot a přistupovat k nim s vědomím osobní účasti. V tvořivých činnostech jsou rozvíjeny schopnosti nonverbálního vyjadřování prostřednictvím tónu a zvuku, linie, bodu, tvaru, barvy, gesta, mimiky apod.

V etapě základního vzdělávání je oblast **Umění a kultura** zastoupena vzdělávacími obory **Hudební výchova** a **Výtvarná výchova**. Vzdělávací oblast lze rozšířit o doplňující vzdělávací obor **Dramatická výchova**, který je na úrovni školního vzdělávacího programu možné realizovat formou samostatného vyučovacího předmětu, projektu, kurzu, začleněním do jiného předmětu apod.

Na 1. stupni základního vzdělávání se žáci seznamují prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a s jazykem hudebního a výtvarného umění, ale také umění dramatického a literárního. S nimi se učí tvořivě pracovat, užívat je jako prostředky pro sebevyjádření. Poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat a výpovědi sdělované uměleckým dílem rozpoznávat a interpretovat.

Hudební výchova vede žáka prostřednictvím *vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností* k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe obsahovými doménami hudební výchovy.

Hudební činnosti jako činnosti vzájemně se propojující, ovlivňující a doplňující rozvíjejí ve svém komplexu celkovou osobnost žáka, především však vedou k rozvoji jeho hudebnosti – jeho hudebních schopností, jež se následně projevují individuálními hudebními dovednostmi – sluchovými, rytmickými, pěveckými, intonačními, instrumentálními, hudebně pohybovými, hudebně tvořivými a poslechovými.

Prostřednictvím těchto činností žák může uplatnit svůj individuální hlasový potenciál při sólovém, skupinovém i sborovém zpěvu, své individuální instrumentální dovednosti při souborové hře a doprovodu zpěvního projevu, své pohybové dovednosti při tanci a pohybovém doprovodu hudby a v neposlední řadě je mu dána příležitost „interpretovat“ hudbu podle svého individuálního zájmu a zaměření.

- Obsahem *Vokálních činností* je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků.
- Obsahem *Instrumentálních činností* je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci.
- Obsahem *Hudebně pohybových činností* je ztvárnění hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest.
- Obsahem *Poslechových činností* je aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat.

Výtvarná výchova pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy, které jsou nezastupitelným nástrojem poznávání a prožívání lidské existence. Tvořivý přístup k práci s nimi při tvorbě, vnímání a interpretaci vychází zejména z porovnávání dosavadní a aktuální zkušenosti žáka a umožňuje mu uplatňovat osobně jedinečné pocity a prožitky.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti Umění a kultura

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace;
- chápání umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence; k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot;
- spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností;
- uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince; k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života;
- zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápání procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě.

3. HUDEBNÍ VÝCHOVA

– VZDĚLÁVACÍ OBSAH VZDĚLÁVACÍHO OBORU – 1. STUPEŇ ZŠ

– OČEKÁVANÉ VÝSTUPY A UČIVO

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- **HV-3-1-01** zpívá v jednohlase
- **HV-3-1-02** rytmizuje a melodizuje jednoduché texty
- **HV-3-1-03** využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře
- **HV-3-1-04** reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie
- **HV-3-1-05** rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- **HV-3-1-06** rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- **HV-3-1-01p** zpívá jednoduché písně v rozsahu kvinty
- **HV-3-1-02p** správně a hospodárně dýchá a zřetelně vyslovuje při rytmizaci říkadél i při zpěvu
- **HV-3-1-04p** reaguje pohybem na tempové a rytmické změny
- **HV-3-1-05p** rozliší sílu zvuku – pozorně vnímá jednoduché skladby

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- **HV-5-1-01** zpívá v jednohlase či dvojhase v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- **HV-5-1-02** realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- **HV-5-1-03** využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- **HV-5-1-04** rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby
- **HV-5-1-05** vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace
- **HV-5-1-06** rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků
- **HV-5-1-07** ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- **HV-5-1-01p** zpívá písně v přiměřeném rozsahu k individuálním schopnostem
- **HV-5-1-02p**, **HV-5-1-07p** propojí vlastní pohyb s hudbou
- **HV-5-1-03p** doprovodí spolužáky na rytmické hudební nástroje
- **HV-5-1-06p** odliší tóny podle výšky, síly a barvy – pozorně vnímá znějící hudbu různých skladeb – správně hospodaří s dechem při interpretaci písní – frázování

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

- **pěvecký a mluvní projev** – pěvecké dovednosti (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv), hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu
- **hudební rytmus** – realizace písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu
- **dvojhlas a vícehlas** – prodleva, kánon, lidový dvojhlas apod.
- **intonace, vokální improvizace** – diatonické postupy v durových a mollových tóninách (V., III. a I. stupeň, volné nástupy VIII. a spodního V. stupně apod.), hudební hry (ozvěna, otázka–odpověď apod.)
- **záznam vokální hudby** – zachycení melodie písně pomocí jednoduchého grafického vyjádření (např. linky), nota jako grafický znak pro tón, zápis rytmu jednoduché písně, notový zápis jako opora při realizaci písně

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- **hra na hudební nástroje** – reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře, zobcových fléten, keyboardů apod.
- **rytmizace, melodizace a stylizace, hudební improvizace** – tvorba přede her, meziher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu, ostinato, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka–odpověď), jednodílná písňová forma (a–b)
- **záznam instrumentální melodie** – čtení a zápis rytmického schématu jednoduchého motivku či tématu instrumentální skladby, využití notačních programů

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **taktování, pohybový doprovod znějící hudby** – dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt, taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance;
- **pohybové vyjádření hudby a reakce na změny v proudu znějící hudby** – pantomima a pohybová improvizace s využitím tanečních kroků;
- **orientace v prostoru** – utváření pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách.

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- **kvality tónů** – délka, síla, barva, výška;
- **vztahy mezi tóny** – souzvuk, akord;
- **hudební výrazové prostředky a hudební prvky s výrazným sémantickým nábojem** – rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), zvukomalba, metrické, rytmické, dynamické, harmonické změny v hudebním proudu;
- **hudba vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj**
- **hudební styly a žánry** – hudba taneční, pochodová, ukolébavka apod.;
- **hudební formy** – malá písňová forma, velká písňová forma, rondo, variace;
- **interpretace hudby** – slovní vyjádření (jaká je to hudba a proč je taková).

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru – 1. stupeň ZŠ – jednotlivé části

Hlas – hlasový výcvik

Hlasovému výcviku věnujeme prostor v každé hodině hudební výchovy. Nejprve vždy v úvodu hodiny asi 5 minut a následně celou hodinu důsledně dbáme na dodržování nacvičených hlasových dovedností a tvoření návyků. Hlasová cvičení by měla mít ustálenou podobu, neměníme je každou hodinu. Po úplném zvládnutí daného cvičení je nahradíme cvičením náročnějším.

Hlasová cvičení se skládají ze čtyř částí, během hodiny by se měl vyučující věnovat všem čtyřem, vytváříme dovednosti, které by se měly stát postupně v průběhu školní docházky trvalým návykem:

- a) správné dýchání** – učit děti nejen správně dýchat, ale i správně nadechovat v průběhu písňe – na správném místě. S touto dovedností úzce souvisí dovednost z 1. ročníku – správně při zpěvu sedět/stát.
- b) tvoření tónu** – stěžejní je nácvičení hlavového tónu, který jsme zahájili již v 1. ročníku nácvičením na slabiku ku-ku. Nezapomínejme, že musíme vždy začínat nahoře (c² a výše) a sestupovat o několik tónů podle pokročilosti dětí. Zpočátku volíme slabiky, které podporují hlavovou rezonanci (mu, nu, mo, no). Také by již děti měly umět z 1. ročníku zpívat polohlasem a zpívat „brumendo“ (zpěv s otevřenými ústy na zadopatrové n). Ve druhém ročníku dále procvičujeme dovednost správného otevírání úst zvláště při výslovnosti samohlásek, trénujeme výslovnost koncovek. Novou dovedností pro 2. ročník je správné frázování.

Frázování – nádech, který přeruší proud zpěvu, je možný pouze na konci hudební nebo textové věty, aby se nerušil smysl textu nebo nebyla porušena hudební tektonika. Proto při nácvičení každé písňe vyznačíme dětem v notách nádechy a vyučující je také ukazuje při dirigování, aby se dýchání celé třídy sjednotilo. Taktně upozorňujeme na chybné frázování a vyžadujeme nádech na správných místech.

- c) správná výslovnost** – dbáme na vyslovování samohlásek a výslovnost koncovek – procvičujeme vhodnými formami.

- d) rozsah** pro 1. stupeň ZŠ by měl být h–e², hlasový rozsah rozvíjíme postupně od 1. ročníku.

V září následujícího ročníku opět zopakujeme získané dovednosti z předchozího ročníku, které dále rozvíjíme. Z dovedností by se měly postupně stávat návyky, které děti trvale dodržují.

Intonace – intonační cvičení

Správná intonace je čistá, přiměřeně hlasitá a výrazná. Správná intonace je dovednost. Intonaci je proto nutné vhodným způsobem cvičit od 1. ročníku, stejně jako pěveckou techniku. Zaměřujeme se na intonaci melodie stoupavé a klesavé krokem i skokem v kombinaci s opakováním tónů a diatonickým postupem. Procvičujeme a upevňujeme znalost opěrných písní, se kterými se děti seznamují postupně.

Nejužívanější intonační metodou je **tonální písňová metoda** olomouckého hudebního pedagoga Ladislava Daniela obecně nazývaná **metoda opěrných písní**. Učí děti vybavit si určitý stupeň na základě znalosti konkrétní písně. Zde nám k vyvolání představy konkrétního tónu slouží počátky lidových písní, z nichž je nejpodstatnější první opěrný tón. Tato metoda se opírá o tonální citění a uplatňují se v ní dva principy:

- **diatonické postupy** – vzestup a sestup po stupnici (sousední tóny)
- **volné nástupy** – první tón melodie a uprostřed melodie každý tón po větším intervalu, než je sekunda, si děti vybavují podle počátečního tónu opěrné písně. Tou je dobře známá píseň začínající požadovaným stupněm. Seznam opěrných písní, se kterými by se měly děti seznámit na 1. stupni ZŠ – viz dále.

Předpokladem pro užívání tonální písňové metody je, že děti zpívají v rámci možností čistě a dokážou věrně reprodukovat tóny, úryvky a písničky. Je to tedy základní předpoklad a je potřebné tonální písňovou metodu trénovat od 1. ročníku.

Nácvik provádíme v několika krocích:

- 1. krok** – Podle klavíru naučíme děti vhodnou metodou spojenou s hrou rozlišovat vysoké a nízké tóny.
- 2. krok** – V rozmezí jedné oktávy již nerozlišujeme pouze tóny vysoké a nízké, ale učíme děti **rozlišovat tóny vyšší, nižší a stejné**. Na začátku srovnáváme dva tóny, po zvládnutí této dovednosti přejdeme k více tónům – budoucí melodii.
- 3. krok – Diatonické postupy** – Nyní již melodie může stoupat, klesat, zůstat na stejných tónech.

Naučíme děti **4 modely** a vytvoříme jim tak jasnou představu o pohybu melodie (*autor P. Jurkovič*).

1.

2.

3.

4.

Ukazujeme dětem jednotlivé modely a děti zpívají v daném metru. Kombinujeme je nahodile: např. 1-2-1-2, 1-4-2-3, 3-1-4-2 atd.

Pro děti je jednodušší zezáчатку řadit modely tak, aby následující model začínal stejným tónem, kterým ten předcházející model končil.

Pro nácvik durového kvintakordu můžeme zařadit i tyto dva další modely, ve kterých melodie postupuje po terciích. Tyto modely nám tak rozšíří počet možných variací a můžeme tak s dětmi tvořit zajímavé melodie.

4. krok – Již ve 3. kroku jsme začali s nácvičkou diatonických postupů, nyní se zvolna posuneme dále. Stále však postupujeme zvolna, důsledně a po malých krocích.

Nejprve důkladně procvičíme diatoniku v dur na následujících modelech, intonačních schodech – pětistupňových a osmistupňových. Teprve po zvládnutí rozšíříme o diatoniku v moll.

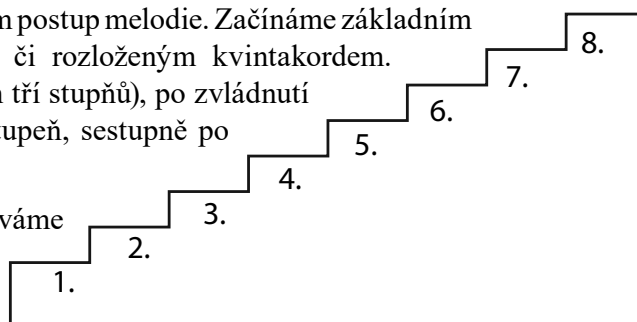

Pohybem ruky směrem nahoru a dolů ukazujeme dětem postup melodie. Začínáme základním tónem po předchozím uvedení do tóniny kadencí či rozloženým kvintakordem.

Zpočátku se pohybujeme v prostoru tří tónů (prvních tří stupňů), po zvládnutí postupně přidáváme další tóny – vzestupně po 8. stupeň, sestupně po spodní 5. stupeň.

Dříve než děti seznámíme s notovým zápisem, využíváme tzv. intonační schody.

Představa stoupající a klesající melodie je zde konkrétnější.

5. krok – Volné nástupy

Volné nástupy – k vybavení si určitého stupně tóniny používáme opěrné písně. Opěrná píseň k jednotlivým stupňům začíná požadovaným stupněm.

Připomeňme si, že zvládnutí volných nástupů probíhá ve třech fázích:

1. **konkrétní fáze** – vyučující udává tóninu a určí stupeň, který mají děti intonovat. Děti si pro vyvození daného stupně zazpívají opěrnou píseň – její začátek. Později již postačí jen první slabika z písně.
2. **přechod od konkrétního k abstraktnímu** – začátek písně si děti jen představí a tón zazpívají na neutrální slabiku (např. *ma, mo, mi, la* atd.)
3. **abstraktní** – příslušný stupeň si již děti vybavují bez pomoci opěrné písně.

Po zvládnutí všech tří fází opěrné volné nástupy pravidelně procvičujeme:

- a) Vyučující uvede tóninu a na prstech ukáže požadovaný stupeň – děti zpívají začátek písně – první slabiku písně – první tón písně na neutrální slabiku.
- b) Vyučující uvede tóninu a zahraje tón – děti k němu zazpívají opěrnou píseň a určí stupeň.

Pořadí nácvičky jednotlivých stupňů je dáno jejich obtížností.

Začínáme 1. stupněm a po dokonalém zvládnutí pokračujeme v pořadí 5., 3., 8., spodní 5.

Seznam a notový zápis doporučených opěrných písní pro 1. stupeň ZŠ

1. stupeň *Kočka leze dírou*
3. stupeň *Maličká su*
5. stupeň *To je zlaté posvícení*
8. stupeň *Zajíček běží po silnici*
spodní 5. stupeň *Bude zima, bude mráz*

Kočka leze dírou

1. stupeň

Lidová píseň

Musical notation for the song 'Kočka leze dírou'. It consists of two staves of music in G major (one sharp) and 2/4 time. The first staff contains the first line of the melody with lyrics: 'Ko-čka le-ze dí-rou pes ok - nem, pes ok - nem, ne-bu-de-li'. The second staff contains the second line of the melody with lyrics: 'pr - šet ne - zmok - nem, ne-bu-de-li pr - šet, ne - zmok - nem.' Chords are indicated above the notes: D, G, D, G, D, e on the first staff; D, A, D, G, D, A, D on the second staff.

2. A když bude pršet, zmokneme, zmokneme,
na sluníčku zase ushneme,
na sluníčku zase ushneme.

Maličká su

3. stupeň

Lidová píseň

Musical notation for the song 'Maličká su'. It consists of two staves of music in C major and 2/4 time. The first staff contains the first line of the melody with lyrics: 'Ma - lič - ká su, hu - sy pa - su, tan - co - va - la bych já,'. The second staff contains the second line of the melody with lyrics: 'až se třa - su, tan - co - va - la bych já, až se třa - su.' Chords are indicated above the notes: C, G7, C on the first staff; G7, C on the second staff.

To je zlaté posvícení

5. stupeň

Lidová píseň

Musical notation for the song 'To je zlaté posvícení'. It consists of two staves of music in C major and 2/4 time. The first staff contains the first line of the melody with two verses of lyrics: '1. To je zla - té pos - ví - ce - ní, to je zla - tá ne - dě - le: 2. To je zla - té pos - ví - ce - ní, to je zla - té pon - dě - lí:'. The second staff contains the second line of the melody with lyrics: 'má - me ma - so a zas ma - so k to - mu kou - sek pe - če - ně. má - me ma - so a zas ma - so, ja - ko vče - ra, v ne - dě - lí.' Chords are indicated above the notes: C, G, C on the first staff; G, C on the second staff.

Zajíček běží po silnici

8. stupeň

Lidová píseň

Musical score for 'Zajíček běží po silnici' in 3/4 time. The melody is written on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: Za-jí-ček bě - ží po sil-ni - ci, mys-li-vec čí - há za pše-ni - cí. Poč-kej ty, za-jíč-ku, já ti dám rá - nu, až se ti hla-vič-ka uh-ne na stra - nu!

Bude zima, bude mráz

sp. 5. stupeň

Lidová píseň

Mírně

Musical score for 'Bude zima, bude mráz' in 4/4 time. The melody is written on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: Bu - de zi - ma, bu - de mráz, kam se, ptáč-ku, kam scho-váš? Scho-vám já se pod hru-du, tam já zi - mu pře - bu - du.

2. Bude zima, bude mráz,
kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám se do javora,
tam bude má komora. | 3. Bude zima, bude mráz,
kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám se já pod mezu,
až přestane, vylezu. | 4. Až přestane, vyletím,
širý svět rozveselím.
Půjde milá na trávu,
zazpívám jí nad hlavu. |
|--|---|---|

Rytmus – rytmická cvičení

Rytmus procvičujeme pravidelně, zejména pomocí říkadel a rytmických nástrojů. Využíváme i hru „na tělo“. Rytmická cvičení jsou částečně propojena s písněmi. Používání rytmických slabik umožňuje lépe vystihnout vzájemné poměry mezi délkami not. Pro nácvik a procvičování různých rytmů je vhodné si připravit jednoduchou pomůcku: Na papíry A4 připravíme různé takty (jeden papír = jeden takt). Sestavíme papíry vedle sebe a máme cvičení na různé takty. Pořadí taktů tak můžeme měnit dle potřeby.

Hudební teorie

Hudební teorii učíme jen v nezbytné míře v rámci osnov pro 2. ročník ZŠ, vše vysvětlujeme jednoduše a prakticky – na základě zpěvu písní. Hudební pojmy učíme děti postupně a procvičujeme je dle potřeby.

Písně

Jednou z důležitých metodických zásad v hudební výchově je budování repertoáru písní. Opakujeme písně z předchozích ročníků, přidáváme písně dle vlastního uvážení a zájmu žáků. Písně pravidelně opakujeme. Vždy dbáme při zpěvu na hlasovou hygienu.

Poslech – poslechové skladby

Poslechové skladby vhodným způsobem doplňují učivo, jsou rozšiřujícím prvkem. Poslech a následná práce s ním by však měla být v rámci vyučovací hodiny maximálně v rozsahu 15–20 minut.

Doporučení:

- Nejprve žáky **seznámíme se skladbou a skladatelem** – před poslechem zadáme jednoduchý úkol, který s poslechem souvisí, abychom si zajistili pozornost žáků (viz dále Metodické pokyny k jednotlivým hodinám). Je vhodná i vizualizace pomocí obrázků – skladatele, hudebních nástrojů apod.
- **Motivační část** – krátká, působivá – 2–3 minuty.
- Následuje **první poslech**, který ničím nerušíme – žádné další pokyny během poslechu.
- **Rozbor skladby** – vhodná je forma rozhovoru, kdy žáci odpovídají na vhodně volené otázky. Tímto způsobem by si měli potvrdit nebo opravit svoje dojmy z poslechu. Při rozboru se žáky různé části skladby (případně celou skladbu) pouštíme pro názor znovu.
- **Syntéza** – učitel zopakuje a shrne, co jsme se měli na skladbě naučit.
- **Druhý poslech** – na závěr si skladbu ještě jednou poslechneme. Při tomto závěrečném poslechu je možné skladbu komentovat, upozorňovat na hledaná místa – např. hlas hudebního nástroje, známá melodie atd.
- **Závěr** – můžeme poslech propojit např. s výtvarnou výchovou a kreslit ke skladbě obrázků.

4. DRAMATICKÁ VÝCHOVA DRAMATICKÉ HRY A NÁMĚTY

Úvod

Dramatická výchova představuje vhodný pedagogicko-psychologický prostředek, který je velmi účinný při učení jakéhokoliv druhu. Pomocí dramatické výchovy lze děti učit mnoha dovednostem. Pomocí dramatického vyjadřování si uvědomují svoje tělo, objevují schopnost sebevyjádření pohybem, slovem, gestem – osvojí si gestikulační prostředky a mimiku. Učí se také zorientovat v prostoru, sebe v něm umístit, vnímat svoje okolí, uspořádat svoje vyjádření, pohybovat se v rámci určitých hranic. Dramatická výchova rozvíjí fantazii a představivost, učí děti i naslouchat, odpovídat, komunikovat, uvědomit si druhého, rozumět mu nebo se mu postavit. Děti si osvojují společenské návyky, zažívají pocit vlastní hodnoty a budují si sebedůvěru. Dramatická výchova je pro děti hra.

„Hra je pro dítě prací, je jeho povoláním, jeho životem.“ (P. Kergomard)

Co je pro dítě hra: potřeba, vyjadřovací prostředek, zábava, motivace.

Pár poznámek k dramatické výchově (DV):

Soustředění – je první a nejdůležitější podmínkou každého učení, dramatická výchova se ho cíleně snaží u dětí rozvíjet. Dovednost soustředit se je důležitá pro celý náš život.

Představivost a fantazie – jsou důležité pro život v materiálním světě, pro zdravý duševní rozvoj. Dramatická cvičení často nabízejí dětem neobvyklé situace a ony „hledají“ svoje řešení. Je to určitá forma učení, hledat svoje fungující strategie.

Důvěra – je bezpodmínečně nutné vybudovat ve třídě pro DV atmosféru stálé a vzájemné důvěry. Nikdy nevystavujeme děti během DV nebezpečí – morálnímu, psychickému ani fyzickému.

Naslouchání a vnímavost – naslouchat dětem je hlavní princip aktivit zaměřených na tvořivost a hledání.

Soutěžení – do žádné činnosti DV nepatří, zde pro soutěžení NENÍ místo. Odstraňte ho z vědomí dětí i svého.

Radost – Usilujeme o pohodu a příjemné pocity, cvičení by se měla odehrávat v atmosféře radosti.

Diváci – pokud cvičení provádí jen jedno dítě, zbytek skupiny ho sleduje z pozice diváka a pomáhá mu svým soustředěním. Být divákem se člověk také učí, učme to tedy děti – být pozorným a poučeným divákem.

Metodika – náměty a cvičení DV jsou pro vás jako předloha a doporučení. Vždy je přizpůsobujte situaci a složení třídy. Postupujte od nejjednodušších činností ke složitějším. Vždy je však dobré vědět, proč zařazujete právě to které cvičení, co tím sledujete, jaký je jeho smysl a cíl.

5. HRA NA NÁSTROJE ORFFOVA INSTRUMENTÁŘE

Hra na hudební nástroje doplňuje vokální složku hudební výchovy. Použití hudebních nástrojů zpěv zpestřuje a obohacuje. Orffovy rytmické nástroje však využíváme nejen při zpěvu, ale také při výuce a procvičování různých rytmů a při rytmizaci říkadel. Hra na rytmické nástroje děti baví a probouzí v nich zájem o hudbu jako takovou. Vždy však máme na paměti, že těžištěm a základem hudební výchovy je zpěv a ostatní činnosti jsou jen doplňující a rozvíjející.

Orffův instrumentář

a) rytmické hudební nástroje:

1. Ozvučná dřívka – hůlky (claves – klávés)

Ozvučná dřívka jsou vyrobena z dobře znějícího dřeva. V rukou je držíme volně mezi ukazováčkem a palcem, druhý konec dřívka je volný. Ťuknutí jedné hůlky o druhou vydává znělý zvuk.

Jiný způsob hraní: Můžeme také jednu hůlku položit na lehce vyklenutou dlaň a druhou hůlkou o ni ťukat.

2. bubínek (ruční rámový)

Bubínek má jednu kůži, která je napjatá přes dřevěný rám. Levou rukou držíme bubínek za rám a pravou rukou hrajeme – buď paličkou mírným úhohem (měkká plstěná palička), nebo prsty – palcem, prostředníčkem nebo bříšky prstů pravé ruky – rozezvučíme kůži uprostřed nebo při okraji nástroje. Prsty musí vždy po úderu lehce odskočit, aby netlumily vibraci blány. Na bubínek hrajeme základní pulzující doby – většinou noty čtvrté nebo přízvukné doby v taktu – první doba taktu.

3. tamburína

Je podobná rámovému bubínku bez blány – v rámu jsou zasazené malé kovové talířky a ty při úderu vydávají chřestivý zvuk. Tamburínu držíme v levé ruce (praváci) a pravou rukou udeříme do lubu nástroje. Některé tamburíny mají i blánu jako bubínek – můžeme střídat hru na blánu s údery do lubu – vytváříme tak dva odlišné zvuky.

4. triangel

Triangel držíme za nylonové vlákno v levé ruce (praváci). Na triangel hrajeme malou kovovou paličkou (tloučkem), kterou držíme v pravé ruce – úderem na vodorovnou část. Hodí se ke hře dlouhých tónů – půlové a celé noty, protože má dlouhý dozvuk. Je vhodné ho využívat pouze střídě – např. na zdůraznění začátků jednotlivých frází nebo na ozvláštňování písniček.

5. činel

Činel držíme v levé ruce za poutko (praváci). Hrajeme jemně – měkkou plstěnou paličkou, kterou držíme v pravé ruce. Činel opět používáme střídě. Hru na dva talíře proti sobě nepoužíváme.

6. prstové činelky

V každé ruce držíme za poutko jeden činelek – ve vodorovné poloze. Okrajem jednoho činelku vždy udeříme o okraj druhého. Údery obou činelků můžeme také vést naproti sobě.

7. rolničky

Nástroj držíme svisle za držadlo v levé ruce (praváci) a pravou pěstí vedeme úderem shora do držadla („rámku“ rolniček).

8. chřestidlo

Chřestidlo je rytmický nástroj známý také pod označením rumbakoule. Je to zpravidla uzavřená plastová tykev (různé velikosti), v níž jsou drobné korálky, které při pohybu vydávají chřestivě syčivý zvuk a svou nezaměnitelnou barvou zvuku podtrhují rytmiku písní a říkadel.

b) melodické hudební nástroje:

Melodické nástroje Orffova instrumentáře tvoří **zvonkohra**, **metalofon** a **xylofon**. Ve druhém ročníku se děti seznámí se zvonkohrou a xylofonem. Nástroje se skládají z vyladěných kamenů, přičemž základní ladění je C dur. Existují i chromatické nástroje, které připomínají klaviaturu. Jednotlivé kameny lze vydávat, takže si můžeme ponechat jen ty, které potřebujeme ke hře nebo doprovodu dané písně. Všechny tři druhy melodických nástrojů se vyrábějí v sopránové a altové podobě, xylofon a metalofon dokonce i v basové. Vzájemně se odlišují především barvou tónů a délkou dozvuku. To vše ovlivňuje materiál, ze kterého jsou nástroje vyrobeny, a také typ paliček, jimiž na ně hrajeme.

1. zvonkohra

Skládá se z obdélníkových destiček, uspořádaných v řadě. Hrajeme na ně paličkami drženými v rukách. Zvonkohra svým jemným zvukem, připomínajícím jas, třpyt a lehkost, dobře zvýrazní melodii písně, hodí se však i pro ostinátní doprovod.

2. xylofon

Skládá se z obdélníkových destiček, uspořádaných v řadě, které jsou kovové. Xylofon má ze všech melodických nástrojů nejkratší a nejslabší dozvuk. Tím umožňuje i hru krátkých rytmických hodnot.

6. OBSAH JEDNOTLIVÝCH HODIN

Září

1. Píseň *My jsme žáci 3. B*; hudební pojmy: hudba, rytmus, melodie, houslový klíč, poslech – V. Trojan: *Císařův slavík*
2. Píseň *To je zlaté posvícení*; Dvoudobý takt, Noty a pomlky – opakování
3. Písně *Ach synku, synku, Kdybys měla, má panenko*; Legato, rytmická ozvěna

Říjen

1. Píseň *Slunéčko zachází za hory*; Opakování: melodie stoupající a klesající, dynamická znaménka, melodická ozvěna
2. Píseň *Pohádka*; Hudební nástroje smyčcové, virtuos; poslech – N. Paganini: *Capriccio č. 24*
3. Písně *Nestarej se, ženo má, Máme doma obludu*; Hudební otázka a odpověď
poslech – F. Chopin: *Nokturno Es dur*

Listopad

1. Písně *Stromy, Až já pojedu přes ten les*; Třídobý takt
2. Píseň *Než přijede Martin*, Menuet; poslech – W. A. Mozart: *Menuet z Malé noční hudby*
3. Píseň *Písnička o vrabci*; dirigování, Bedřich Smetana; poslech – B. Smetana: *Proč bychom se netěšili*

Prosinec

1. Píseň *Čert a Mikuláš*; Nota celá, pomlka celá, Čtyřdobý takt, Rytmičtý vícehlas
2. Písně *Rolničky, O Vánocích*; Jan Jakub Ryba; poslech – J. J. Ryba: *Česká mše vánoční – Kyrie*
3. Písně *Půjdeme spolu do Betléma, Dej Bůh štěstí, Veselé Vánoce*

Leden

1. Píseň *Měsíce*; Rytmizace, melodizace – hrátky s říkadlem
2. Píseň *Maškarní plesy*; Hudební abeceda; poslech – A. Vivaldi: *Zima – Allegro*
3. Píseň *Splašená lyže*; opakování

Únor

1. Písně *Grónská písnička, Tancuj, tancuj*; Lidová a umělá píseň; poslech – J. Pavlica a Hradišťan: *Masopust*
2. Píseň *Byla jedna Káča*; Stupnice C dur, Antonín Dvořák; poslech – A. Dvořák: *Slovanský tanec č. 1*

Březen

1. Písně *Beskyde, Beskyde, Já husárek malý*;
poslech – L. van Beethoven: *klavírní sonáta č. 14 cis moll, 1. věta*
2. Píseň *Na tom bošileckém mostku*; Opakování – kánon, nota c¹
3. Písně *Tatíčku hraj, Já mám tetu, ty máš tetu*; Sólo a orchestr, Velikonoční hrátky s rytmem
poslech – A. Dvořák: *Humoreska č. 7*

Duben

1. Píseň *Narozeninová*; Nota d¹, Hudba ke slavnostním příležitostem
poslech – B. Smetana: *Fanfáry z opery Libuše*
2. Píseň *Motýl*; Rytmizace textu a práce s dynamikou, Nota e¹, Hudební nástroje dechové
poslech – M. A. Charpentier: *Preludium k Te Deum*
3. Píseň *Pět ježibab*; Nota f¹

Květen

1. Píseň *Tři čuníci*; Opakování – hudební doplňovačka, Nota g¹
2. Píseň *Bratře Kubo*; Hrátky s lidovými říkadly – melodizace, Leoš Janáček; poslech – L. Janáček: *Říkadla*
3. Píseň *Není nutno*; Hra na tělo – luskání

Červen

1. Píseň *Kolik je na světě věcí*; Hudební nástroje bicí, Od veršů k hudbě
poslech – J. Pavlica a Hradišťan: *Modlitba za vodu*
2. Píseň *Statistika*; poslech – G. F. Händel: *Vodní hudba – Suita II. D dur, Alla Hornpipe*

Závěrečné opakování

Rozšiřující učivo – pro pilné zpěváky

Co jsme se naučili

Abecední seznam písní

7. METODICKÉ POKYNY K JEDNOTLIVÝM KAPITOLÁM

Je vhodné, aby všechny hodiny měly podobnou stavbu:

1. **část úvodní** – seznámení s průběhem hodiny, dechová cvičení, hlasový výcvik, opakování písní (10–15 minut)
2. **část hlavní** – nová píseň, intonace, rytmická cvičení, dramatická výchova/pohybová výchova, poslech (25–30 minut)
3. **část závěrečná** – krátké opakování, shrnutí a hodnocení hodiny (5 minut)

Tato struktura by se měla vždy opakovat, jednotlivé části je možné časově upravovat podle potřeby, žádná část by však nikdy neměla chybět. V hlavní části nemusí být vždy nácvik nové písně, každou hodinu nezařazujeme poslech. Metody a formy práce volí vyučující dle svého uvážení. Hodiny by měly být pestré a pro žáky zajímavé. Cílem hudební výchovy je probouzet a podporovat v dětech pozitivní vztah k hudbě, zpěvu a ostatním souvisejícím činnostem.

Při dechových cvičeních, intonaci a zpěvu je nutné dbát na hlasovou hygienu a správné návyky – dýchání a správný postoj/sed. Trpělivě od počátku vhodným způsobem upozorňujeme na chyby a snažíme se je odstraňovat. Podporujeme a upevňujeme správné návyky.

Září – 1. kapitola

Píseň *My jsme žáci 3. B*; Hudební pojmy: hudba, rytmus, melodie, houslový klíč; poslech – V. Trojan: *Císařův slavík*

Učebnice s. 3–5

V první hodině vzpomínáme na prázdniny, připomeneme si písně z předchozích ročníků, seznámíme žáky s učebnicí HV3 a se slavíkem Otíkem, který bude děti v tomto školním roce hudební výchovou provázet.

Poznámka:

Zařazování dechových a hlasových cvičení na začátku každé hodiny považujeme již za zavedené, využívejte náměty z HV3 (s. 67–70) i z předchozích ročníků. Nebudeme tedy již v metodickém průvodci pro 3. ročník ke každé kapitole tuto část psát. Hlavním obsahem MP jsou konkrétní informace k práci s písněmi, k učivu a poslechům.

1. Zpěv písně

My jsme žáci 3. B – Píseň je velmi jednoduchá a žáci ji budou jistě znát. Pokud ne, pusťte jim jako ukázkou originální znělku (na Youtube) nebo ji sami s doprovodem zazpívejte. Potom si prohlédněte notový zápis a přečtěte si společně slova obou slok. Potom předzpívejte po 2 taktech, děti zopakují.

Námět k vokálním činnostem – **Hravé zpívání** – viz učebnice s. 3.

Je vhodné doprovodit zpěv písně snadným rytmickým doprovodem:

Dřívka rytmizují melodii, bubínek hraje těžkou dobu, tamburína lehkou. Výjimkou je 8. a 10. takt, kde hrají všichni stejný rytmus.

The image shows a rhythmic accompaniment for three instruments: dřívka (top staff), bubínek (middle staff), and tamburína (bottom staff). The time signature is 4/4. The dřívka staff has a melody of quarter notes. The bubínek staff has a pattern of quarter notes with accents. The tamburína staff has a pattern of quarter notes with accents. The notation is divided into measures by vertical bar lines.

brzy přejde ve smutek a v rozhodnutí slavíka najít. Zvláštní poselstvo, které slavíka hledá, je úspěšné, a tak se slavík brzy stane ozdobou císařského paláce a radostí samotného císaře. V den, kdy slaví císař svátek, přichází od malého cestovatele poštou druhý dárek. Je jím zlatem a drahokamy ozdobený umělý slavík. Císař je darem nadšen, na živého slavíka zapomene a se svými dvořany do omrzení poslouchá stále stejnou, dokola se opakující melodii hracího strojku. Mechanická hračka však nemá dlouhého trvání a nakonec se rozbije. Mezitím ale uletěl opravdový, živý slavík. Ztráta obou zpěváčků je příčinou císařova vážného onemocnění. V poslední chvíli však přece jen přilétne na okno živý slavík a svým zpěvem císaře uzdraví.

Práce s poslechem: Část, kterou děti uslyší, je Slavíkův koncert v paláci. V sólové hře děti uslyší hrát housle. Zvláštní zvuk houslí, který mistrně napodobuje zpěv slavíka, je docílen hraním vysokých tónů a tzv. flažolety. (*Flažolety jsou zvláštním způsobem tvořené tóny. Jedná se o zvláštní techniku hry, kdy jemným dotekem prstu na určitém místě struny je vytvářen nějaký alikvotní tón, často flétnového zabarvení.*)

Úkoly k poslechu v učebnici s. 5

Září – 2. kapitola

Píseň *To je zlaté posvícení*; Dvoudobý takt, noty a pomlky – opakování

Učebnice s. 6, 7

1. Zpěv písně

To je zlaté posvícení – Než začnete s nácvičkou písně, doporučujeme vysvětlit dětem pojem POSVÍCENÍ. Posvícení patřilo k nejoblíbenějším svátkům, zároveň s hodováním se slavil i konec polních prací. A protože lidé mají dobré jídlo, pití a radost ze života velmi rádi, stalo se posvícení tradicí, kterou si nenechala ujít žádná vesnice. Posvícení je původně oslava posvěcení kostela. Kostel byl (někdy i je) pro každou vesnici významnou stavbou, centrem kulturního a společenského života. Poté, co byl dostavěn, došlo k jeho posvěcení, aby mohl být využíván. Posvícení se většinou slaví na konci října. Dříve trvalo několik dní (někdy dokonce celý týden). Začínalo v neděli po návštěvě kostela a trvalo minimálně do úterý. Jak již bylo zmíněno, k posvícení neodmyslitelně patří jídlo a pití. Nesmí chybět posvícenské koláče, husa s knedlíkem a se zelím. Tvrdí se, že posvícenský oběd byl nejbohatším v celém roce. Vše je doprovázeno taneční zábavou, hudbou, někde i průvody, které procházejí vesnicí a zastaví se u každého domu.

Nácvička písně bude velmi jednoduchá. Dětem nejprve píseň zazpívejte, potom si prohlédněte notový zápis a přečtěte společně obě sloky. Nácvička melodie doporučujeme vždy po řádku. Učitel zazpívá a žáci zopakují.

Můžete využít **úkoly z učebnice s. 6** (Hra na tělo a pohybový doprovod) nebo písničku jednoduše doprovodit na Orffovy nástroje následovně:

The musical score is written for three instruments: dřívka (xylophone), triangel (triangle), and zvonkohra (chime). The time signature is 2/4. The score consists of four measures. The dřívka and triangel parts play a rhythmic pattern of quarter notes and rests. The zvonkohra part plays a melodic line of eighth notes.

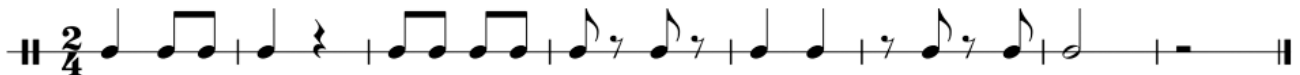
Melodický úryvek můžete transponovat do různých tónin a používat jej například při rozezpívání.

2. Hudební teorie

Dvoudobý takt, noty a pomlky – opakování: nejprve si společně zopakujte všechny noty, které již děti znají z předchozích ročníků – nota půlová, čtvrtová, osminová, připomeňte si, jak se jednotlivé noty píšou a na kolik dob trvají.

Společně si vytleskejte rytmické cvičení na s. 7.

Zopakujte známé pomlky z 2. ročníku a seznamte se s **pomlkou osminovou**. Ta trvá na půl doby a má charakteristický tvar. Napište tvar osminové pomlky na tabuli. Potom si vytleskejte další rytmické cvičení na s. 7. V tomto cvičení jsou pomlky pouze dvě, proto doporučujeme vytleskat ještě následující rytmické cvičení, zahrnující celou látku:

Září – 3. kapitola

Písňe *Ach synku, synku, Kdybys měla, má panenko*; Legato, Rytmická ozvěna

Učebnice s. 8, 9

1. Zpěv písní

Ach synku, synku – Obsah písně: V první sloce je vysloven dotaz *Ach, synku, synku, doma-li jsi?*, ve kterém je již zahrnut povzdech *ach*, který odkazuje na dřívější špatnou zkušenost se synkem. Tato špatná zkušenost odkazuje k vykonávání domácích prací synkem: *tatíček se ptá, oral-li jsi?*. Otec od synka očekává, že bude během své přítomnosti doma samostatně jednat a podílet se na chodu hospodářství.

Ve druhé sloce synek odvětlí, že krátce *oral* na poli *oral jsem, oral, ale málo*, ale pak toho „musel“ zanechat, protože se mu polámalo kolečko u pluhu *kolečko se mi polámalo*.

Matka synka vyslechne, ale ve třetí sloce se jej snaží poučit, jak se měl zachovat, slovy: *když se ti zlámalo, dej ho spravit* a rovnou dodává morální apel *nauč se, synečku, hospodařit*.

Poučení z písně:

Děti se prostřednictvím této písně dozvědí že pasivní jednání je nežádoucí, zejména jedná-li se o výkon činností souvisejících s domácími pracemi, za které jsou zodpovědní všichni členové rodiny bez rozdílu, a které by neměl odkládat nikdo, kdo je právě k dispozici.

Nácvik písně bude jednoduchý. Nejdříve dětem píseň zazpívejte, pohovořte si o významu písničky, prohlédněte si notový zápis a přečtěte si společně slova. Pak začněte s nácvikem. Rozdělte si píseň na **tři části** 1.–4. takt, 5.–10. takt a 11.–14. takt. Dětem každou část předzpívejte a ony to zopakují. Pak už zkuste píseň zazpívat celou.

Pro zpestření můžete píseň zatancovat – viz úkol k pohybové výchově s. 8.

2. Hudební teorie

Legato (s. 8) – znamená **vázaně**. Aby děti lépe pochopily význam tohoto slova, zazpívejte si společně tato cvičení. Můžete je přepsat na tabuli nebo jen předzpívat.

1.

na na na na na na - a - a - a - a

2.

na na na na - a - a

3.

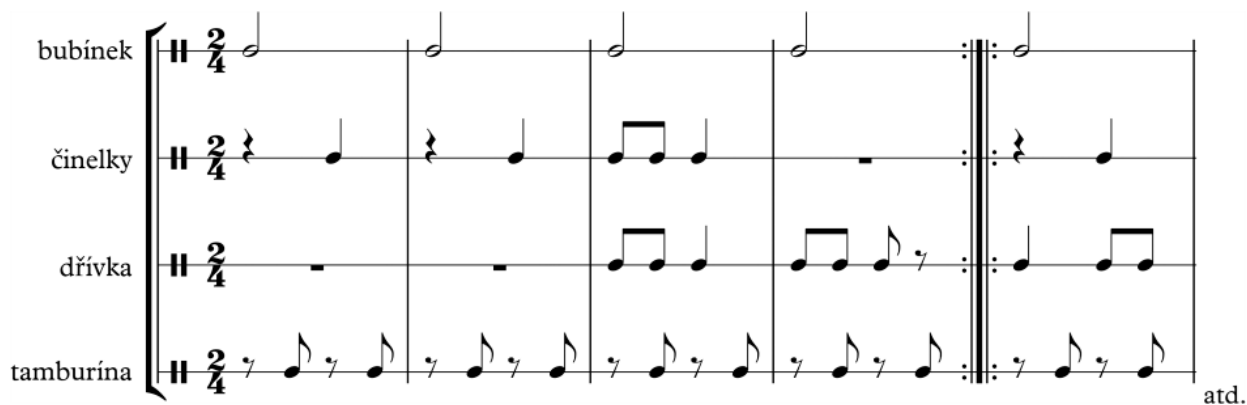
na-na-na-na na na - a - a - a - a

Kdybys měla, má panenka – **Obsah písňe:** zde se zpívá o nenaplněném vztahu chlapce a dívky, kde je nejspíš majetkový rozdíl. Proto můžeme na toto téma s dětmi navázat a povídat si v rámci motivace.

Motivace: Zamyšlení se nad tím, co je lepší? Být bohatý a nešťastný, anebo chudý a spokojený? Navodíme tuto situaci ve třídě, zkusíme rozvinout diskuzi, kdy se děti nejprve zamýšlí nad tím, čeho by chtěly ve svém životě dosáhnout, jestli už vědí, co by chtěly jednou dělat, jaké mít povolání, jak si představují svoje cíle. Povídáme si o tom, jak lidé žili kdysi dávno, když ještě nebyly televize, nejezdila žádná doprava. Jak se lidé živili, jak hospodařili. Jaký byl asi rozdíl mezi vrstvou bohatých lidí a vrstvou lidí chudých.

Nácvik písňe: Po úvodní motivaci písň dětem představíme, pak zazpívejte žákům s doprovodem 1. sloku. Další sloku se děti přidávají pomocí vokálu „na“ zazpívají písň za doprovodu klavíru. Při opakování slov v písni (**sto ovec, jalovec, celý lán, jako dlaň, sto dvorů, stodolu**) mohou děti do rytmu zadupat nebo zatleskat. Dbáme na správnou artikulaci a výslovnost jednotlivých slov, aby děti slova nedrmolily. Písň může učitel zahrát nejprve v pomalejším tempu a postupně zrychlovat.

S písni lze pracovat různými způsoby, záleží na vaší nápaditosti. Viz s. 9 nebo můžete využít učivo z předešlé kapitoly a písničku doprovodit na Orffovy nástroje. V příkladu je repetice po 4. taktu, protože se doprovod opakuje, dál už pokračujte stejným způsobem.

bubínek $\frac{2}{4}$

činelky $\frac{2}{4}$

dřívka $\frac{2}{4}$

tamburína $\frac{2}{4}$ atd.

3. Hudební teorie

Rytmická ozvěna – konec hodiny si zpestřete hrou na rytmickou ozvěnu. Učitel zatleská rytmický útvar a děti to zopakují. Vycházejte ze zatím probraného učiva.

Říjen – 1. kapitola

Písň Sluněčko zachází za hory; Opakování: melodie stoupající a klesající, dynamická znaménka, melodická ozvěna

Učebnice s. 10, 11

1. Hudební teorie

Stoupající a klesající melodii nejlépe zopakujeme na příkladech již známých písní. Hrajte dětem první takty písní, a oni podle sluchu určí, zda je melodie stoupající, nebo klesající.

a) b)

c)

atd.

Hra Siréna – postup viz s. 10

Dynamická znaménka – připomeňte dětem, která dynamická znaménka už znají. Jako názorný příklad zahrajte krátké, dvou až tří tónové příklady v různé dynamice. Potom si společně zazpívejte píseň *Vyletěl si drak* (s. 10) a podívejte se na dynamiku v nové písničce *Slunéčko zachází za hory*.

2. Zpěv písně

Slunéčko zachází za hory – Doporučujeme nejprve společně prohlédnout notový zápis, vyhledat dynamická znaménka a přečíst si text. Potom píseň dětem předzpívejte. Společně si pak celou píseň jednou zazpívejte a podruhé použijte dynamiku. Až budou děti píseň umět, mohou zpěv jednoduše doprovodit hrou na tělo:

tleskání

luskání

dupání

3. Hudební teorie

Melodická ozvěna: kromě příkladu v učebnici na s. 11, můžete použít i tyto jednoduché melodie. Dbejte na správnou dynamiku, ať má ozvěna svůj smysl.

Ho-ří! Ho-ří! Ho-ří! Ho-ří! Poč-kej_ Ku-bo! Poč-kej_ Ku-bo!

Ha - ló, dě - ti! Ha - ló, dě - ti!

Říjen – 2. kapitola

Píseň *Pohádka*; Hudební nástroje smyčcové, Virtuos, poslech – N. Paganini: Capriccio č. 24

Učebnice s. 12, 13

1. Zpěv písně

Pohádka – Nejdříve si přečtete společně text a spočítejte hudební nástroje, které v písničce vystupují. Děti budou mít za úkol nástroje rozdělit do skupin (smyčcové, bicí, dechové). Zeptejte se dětí, jaké další hudební nástroje znají a do kterých skupin patří. Potom si prohlédněte notový zápis písně.

Nácvik písně doporučujeme po 4 taktech. Všimněte si také dynamiky. Doprovod k písni najdete v učebnici na s. 12.

Můžete přidat ještě **hru na tělo** – celá třída, nebo děti, které právě nehrají na rytmické nástroje:

luskání

pleskání

The image shows two staves of musical notation in 2/4 time. The top staff, labeled 'luskání', contains a sequence of eighth notes with rests: quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note. The bottom staff, labeled 'pleskání', contains a sequence of quarter notes with rests: quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest.

2. Hudební teorie

Hudební nástroje smyčcové: housle, viola, violoncello, kontrabas. Nástroje jsou vizuálně téměř stejné, rozdíl je ve velikosti nástroje a tím ve výšce tónů.

Housle jsou malé = vysoký zvuk, **kontrabas** je velký = hluboký zvuk.

Základní konstrukce nástrojů je stejná. Vždy jsou to dvě dřevěné ozvučné desky slepené luby (okraj), vevnitř mají duši – malé dřívko spojující obě desky. Na vrchní desce jsou zvukové otvory, dále kobylka, na které drží struny. Hráč pohybuje prsty po hmatníku. Vrchní část nástroje se nazývá hlava, na ní jsou ladící kolíky.

Vysvětlíte dětem pojem **smyčec-prut**, na kterém jsou natažené koňské zíně. Aby lépe hrály, mažou se kalafunou. **Violoncello** má na spodní části bodec. Hráč při hře musí sedět na židli.

Říjen – 3. kapitola

Píseň *Nestarej se, ženo má, Máme doma obludu*; Hudební otázka a odpověď, poslech – F. Chopin – Nokturno Es dur

Učebnice s. 14, 15

1. Zpěv písní

Nestarej se, ženo má – Nejprve si společně přečtete text a notový zápis, potom zpívejte. Pokud budete chtít, můžete píseň jednoduše doprovodit – viz níže, nebo zkusit jednoduchý taneček, který najdete v učebnici pod písní na s. 14.

tamburína

dřívka

bubínek

The image shows three staves of musical notation in 2/4 time. The top staff, labeled 'tamburína', contains a sequence of eighth notes with rests: quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note, quarter rest, eighth note. The middle staff, labeled 'dřívka', contains a sequence of quarter notes with rests: quarter note, quarter rest, quarter note, quarter note, quarter note, quarter rest, quarter note, quarter note, quarter note. The bottom staff, labeled 'bubínek', contains a sequence of quarter notes with rests: quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest.

Máme doma obludu – Velmi populární dětská píseň je z *filmu Jak se krotí krokodýli*. Pro nácvič písničky doporučujeme zazpívat dětem alespoň jednu sloku, potom si přečtete celý text a nakonec písničku společně zazpívejte. Rozdělte žáky do dvou skupin a zpívejte podle učebnice. Na konci hodiny si písničku zazpívejte ještě jednou a tentokrát podle dynamických znamének, která si nejprve ukažete v notovém zápisu, aby děti měly oční oporu.

2. Hudební teorie

Hudební otázka a odpověď: Při **hudební otázce** je důležité, aby nekončila tónikou, ale nejlépe 2. nebo 5. stupněm. Naopak **hudební odpověď** by měla být tónikou ukončena.

Zde je pár inspirací pro hru na hudební otázku a odpověď:

a)

Co bu - de dnes k o - bě - du? Tři ku - řát - ka na me - du.

b)

Jak se máš? Mám se fajn.

c)

Vi - děl něk - do Ma - řen - ku? Mě - la mod - rou ha - len - ku.

3. Poslech

Fryderyk Chopin: *Nokturno Es dur* pro klavír, opus 9, č. 2

Seznamte žáky nejprve s pojmem **Nokturno** – viz učebnice s. 15, poté krátce představte Fryderyka Chopina. Potom se zeptejte dětí, zda znají ještě nějaké další skladby pro klavír. Připomeňte si též z minulé hodiny, co znamená slovo **virtuos**.

Úkoly k poslechu najdete na s. 15.

Listopad – 1. kapitola

Písnička *Stromy, Až já pojedu přes ten les*; Třídobý takt

Učebnice s. 16, 17

1. Zpěv písní

Stromy – Písnička je ve třídobém taktu, doporučujeme nejprve první sloku zazpívat a potom si společně přečíst slova, během čtení můžete hrát melodii písničky.

3. a 4. řádek písničky se může zpívat společně, nebo zvlášť, záleží na schopnostech dětí. Pokud budou děti šikovné, mohou písničku i jednoduše doprovázet.

triangl

chřestidlo

Až já pojedu přes ten les – **Obsah písně:** Příběh, lidský osud, organicky vsazený do prostoru, který evokuje představu klidné, „čisté“ přírody, jež slouží člověku – aniž by ji on svým působením zdevastoval. Pohovořte si s dětmi o významu lesa a přírody. Jaká nádherná místa české země znáte?

Než začnete s nácvičkou, nejdříve si prohlédněte notový zápis a píseň si vytleskejte. Jedná se o procvičení třídobého (zde tříčtvrtového taktu). Píseň pak doporučujeme naučit jako hru na ozvěnu. Předzpívejte vždy 4 takty a děti to po vás zopakují. Potom zpívejte píseň dohromady. Můžete zpěv doprovodit pohybem – jednoduchý taneček k písni najdete v učebnici na s. 17, nebo jednoduše doprovodit na rytmické nástroje:

činelky

dřívka

triangel

2. Hudební teorie

Třídobý takt

Třídobý takt je těžší na rytmické cítění. Důležité je dávat **důraz na první dobu, druhá a třetí doba jsou odlehčené**. Pro lepší pochopení je dobré si několikrát za sebou třídobý takt nahlas vytleskat s hlasovým doprovodem, s tím že přízvuk první doby budeme více zdůrazňovat.

Zde jsou dva krátké příklady třídobého taktu, můžete ho dětem přepsat na tabuli. Děti nahlas říkají doby a rytmus vytleskávají, nebo mohou hrát na nějaký rytmický nástroj:

Listopad - 2. kapitola

Píseň *Než přijede Martin*; Menuet, poslech – W .A. Mozart: *Menuet z Malé noční hudby*

Učebnice s. 18, 19

1. Zpěv písně

Než přijede Martin – Píseň dětem nejprve zazpívejte, potom děti budou číst text a vy hrajte melodii. Jednou si společně zazpívejte píseň na slabiku **la** a potom už to zkuste dohromady.

Hra na tělo jako doprovod písně: můžete dle vlastní fantazie, nebo zde je pár příkladů pro inspiraci. Doprovod můžete libovolně kombinovat, nebo děti rozdělit na skupiny a doprovázet současně nebo na přeskáčku.

luskání

tleskání

pleskání

2. Návčik říkanky s rytmickým doprovodem

Nejprve děti naučte jednoduchý text. Potom přidejte k říkadlu i jednoduchou melodii, dětem se to bude lépe rytmizovat.

Na sva - té - ho Mar - ti - na roz - trh - la se pe - ři - na.
Sně - ží, sně - ží, pro sá - ně hned bě - žím.

3. Hudební teorie

Menuet: Starý, původně francouzský národní tanec, pocházející z provincie Poitou. Jako většina starých tanců, byl také menuet tanec řadový dvou osob, tančících pozvolna a důstojným tempem. To vyžadovalo ušlechtilé a půvabné pohyby jak rukou, tak i nohou. Pohyby byly rozmanité podle rozličných menuetů. Pěkně tančit menuet patřovalo dlouhý čas k lepšímu vzdělání. Menuet býval tancem vznešených kruhů a obvykle jím bývaly zahajovány plesy. Zvláště oblíbený byl ve Francii na dvoře krále Ludvíka XIV.

4. Poslech

W. A. Mozart: *Menuet z Malé noční hudby*

Malá noční hudba se této serenádě říká podle skladatelovy poznámky „eine kleine Nachtmusik“. Stala se jednou z nejpoblárnějších Mozartových skladeb. Napsal ji pro smyčcový kvartet a kontrabas. Mozartova manželka Constanze [čteme konstanc] ji prodala jednomu vydavateli asi osm let po skladatelově smrti. Tiskem byla vydaná až v 19. století.

Celá skladba má čtyři části:

1. Allegro (allegro znamená v hudební terminologii „rychle“)
2. Romance
3. Menuet (menuet je jeden z nejrozšířenějších tanců období klasicismu)
4. Allegro Rondo (rondo neboli kruh či kolečko, v hudbě znamená, že se určitý motiv opakuje)

Výraz **SERENÁDA** pochází z italského „serenata“ (italsky „sera“ znamená večer a „al sereno“ znamená pod širým nebem). Mluvíme tedy o „dostaveničku“, „večerní hudbě“. Serenáda je tedy příjemná odlehčená skladba provozovaná ve večerních hodinách pod širým nebem.

Listopad – 3. kapitola

Píseň *Písnička o vrabci*; Dirigování – rytmická cvičení, Bedřich Smetana, poslech – B. Smetana: *Proč bychom se netěšili*

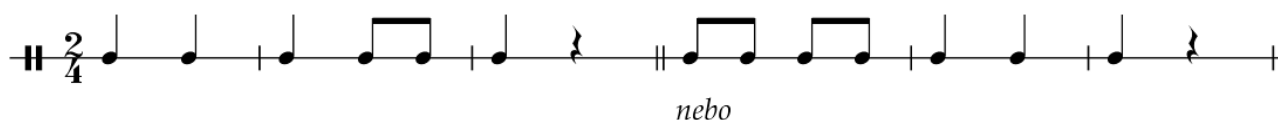
Učebnice s. 20, 21

1. Zpěv písně

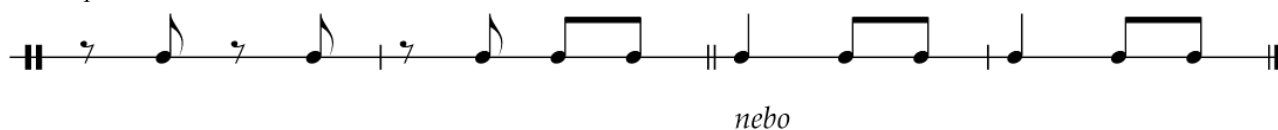
Písnička o vrabci – Nejprve dětem píseň zazpívejte a pak si společně prohlédněte notový zápis a přečtěte text. Potom přistupte k návčiku písně. Část písně předzpívejte a děti to po vás zopakují. Pak zkuste píseň zazpívat dohromady.

Co se týče doprovodu písně (viz úkol v učebnici s. 20 – doprovodit píseň na vlastní rytmický nástroj), je potřeba vědět, že melodie písně má 13 taktů členěných takto: 3+3+2+2+3. Takty po 3 by měly být doprovázeny jinou rytmizací než takty členěné po 2.

členění po 3 taktech

členění po 2 taktech

Pokud bude pro děti rytmický doprovod příliš složitý, mohou rytmizovat jednoduše podle melodie.

2. Hudební teorie

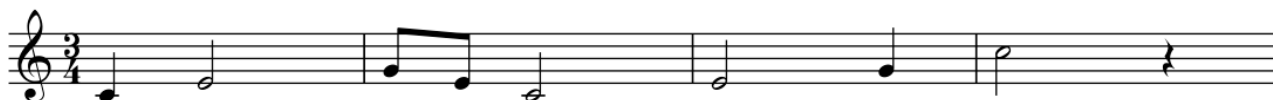
Dirigování: Vysvětlíte dětem základní dirigentské postavení – nohy, ruce, co se děje, než začneme dirigovat, uvolnění rukou. Příprava – zadržení rukou ve výchozí pozici, dlaně v jakési špetičce (tři prsty u sebe) asi ve výšce ramen, lokty musí směřovat vždy ven, zavěšení rukou jako na provázku (Hurvínek). Jedná se o jakýsi povel pro hráče a zpěváka, připrav se, budeme hrát či zpívat. Důležité neuspěchat. Je rozdíl mezi skladbou pomalou a rychlou (silně či slabě). U pomalé skladby zvedáme do přípravy ruce pomalu a naopak. Všech taktovacích způsobů je možné užít ve všech dynamických proporcích od ppp – fff!!! Čím je skladba tišší, tím gesto musí být menší a naopak!!! Čím rychlejší je tempo skladby, gesto dirigenta zmenšuje obrazec taktovacího schématu a naopak!!!

Taktovací schéma – obrázky v učebnici na s. 20.

3. Rytmická cvičení

Vytleskejte rytmická cvičení na s. 21, pro zajímavost si je můžete zhudebnit a melodii vést krokem nebo skokem.

melodie skokem

melodie krokem

4. Poslech

Bedřich Smetana: *Proč bychom se netěžili* – píseň z opery *Prodaná nevěsta*

Prodaná nevěsta – komická opera o třech dějstvích, libreto napsal Karel Sabina, první vydání, Praha Hudební matice 1872.

Děj opery:

Mařenka, dcera sedláka Krušiny, a chudý chasník Jeník se mají rádi. Dohazovač Kecal však už pro Mařenku vybral jiného ženicha, koktavého Vaška, syna sedláka Míchy. Mařenčin otec se kdysi zavázal, že svoji dceru dá jedině Míchovu synovi. Kecal proto nabídne Jeníkovi tři sta zlatých, aby se nevěsty vzdal. Ten na obchod přistoupí. Nikdo však netuší, že Jeník je také Míchův syn, ale z prvního manželství, který v mládí odešel do světa. Mařenka, nešťastná z Jeníkovy proradnosti, se rozhodne vzít si Vaška. V té chvíli do vsi přijedou komedianti a Vašek se rázem zamiluje do Esmeraldy a slíbí hrát medvěda. Kecal sezve vesničany, aby ohlásil zasnoubení Mařenky s Vaškem. K překvapení všech se ukáže, že Jeník je Míchův syn a že má podle Krušinova slibu na Mařenku stejné právo jako Vašek. Příběhne medvěd a z jeho kůže vykoukne Vašek. Je jasné, že na ženitbu nemá rozum a Krušinovi i Míchovi dají Mařence a Jeníkovi své požehnání.

Úkoly k poslechu v učebnici na s. 21

Prosinec – 1. kapitola

Píseň *Čert a Mikuláš*; Nota celá, pomlka celá, Čtyřdobý takt, Rytmický vícehlas

Učebnice s. 22, 23

1. Úvod

Datum, kdy se naše děti mohou těšit na Mikuláše, spadá na 5. prosince, tedy den před svátkem Mikuláše. Sv. Mikuláš byl mnich, který se vyznamenal četnými skutky. Dle legendy rozprodal svůj zděděný majetek a stal se tulákem, který své bohatství rozdal nemocným a chudým dětem. Kromě Mikuláše se děti často setkávají i s čertem a andělem. Kde se ale vzaly tyto dvě postavy? Souvisí to s chlapeckými biskupskými hrami, které byly každoročně pořádány na klášterních školách v Porýní. Vše začalo v 10. století. Ve 13. století ke hře na představeného kláštera, což bylo symbolizováno obdržení hole, přibylo i rozdávání dárků. Jednou, když se do této role dostal čeledín Ruprecht, byl požádán o pokárání dětí zlobivých, a naopak o pochválení dětí hodných. Proto tehdy vznikla postava čerta a anděla.

Dříve než přejdete k nové písni, připomeňte si říkanky o Mikuláši, čertovi nebo andělovi, které znáte.

2. Zpěv písně

Čert a Mikuláš – Nejprve si společně prohlédněte notový zápis a přečtěte text písně. Potom dětem jednu sloku zazpívejte. Jako nácvik doporučujeme hru na ozvěnu po dvou taktech. Píseň je jednoduchá a snadno zapamatovatelná. Zde je ještě pár inspirací na rytmiický doprovod a hru na tělo.

Rytmiický doprovod na nástroje:

Musical notation for rhythmic accompaniment on instruments. The notation is in 4/4 time and consists of four staves: bubínek (snare drum), dřívka (claves), tamburína (tambourine), and triangel (triangle). Each staff begins with a common time signature 'C' and a double bar line. The notation uses quarter notes, eighth notes, and rests to indicate the rhythm for each instrument.

Od repetice hra na tělo:

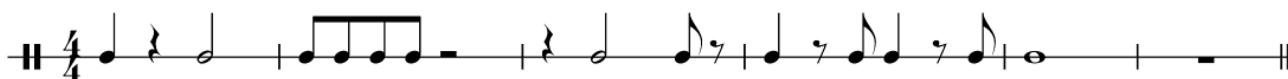
Musical notation for body percussion. The notation is in 4/4 time and consists of four staves: dupání (clapping), pleskání (clapping), luskání (clapping), and fukání (clapping). Each staff begins with a common time signature 'C' and a double bar line. The notation uses quarter notes, eighth notes, and rests to indicate the rhythm for each type of body percussion.

2. Hudební teorie

Nota celá, pomlka celá: Nota celá je pro děti jednoduchá. Před vyvozením pomlky celé si připomeňte pomlku půlovou a ukažte dětem rozdíl mezi zápisem pomlky půlové a celé do notové osnovy, dětem se to často plete (jako pomůcku používáme vysvětlení, že pomlka celá visí a pomlka půlová leží) jinak vše viz učebnice s. 23.

Čtyřdobý takt: Na vysvětlení, co je to čtyřdobý takt, navazuje v učebnici úkol – vymyslete společně vlastní rytmické cvičení ve čtyřdobém taktu. Můžete například vždy půl taktu předepsat a žáci doplní podle sebe, doporučujeme využít všechny známé noty a pomlky, aby bylo cvičení co nejpestřejší.

Zde je příklad pro inspiraci:

Rytmický vícehlas: Postupujte podle zadání v učebnici na s. 23. Nacvičte nejprve každou linku zvlášť, potom vytvořte skupiny a postupně hlasy přidávejte.

Pokud budou děti šikovné, zkuste i s jednoduchou melodií – viz níže. Začněte s nejjednodušší melodií a postupně přidávejte hlasy.

1. Mi - ku - láš se u - smí - vá. Mi - ku - láš se u - smí - vá.

2. An - děl zpí - vá. An - děl zpí - vá.

3. Čert! Čert! Čert! Čert!

Prosinec – 2. kapitola

Písňe Rolničky, O Vánocích; Jan Jakub Ryba, poslech – J. J. Ryba: Česká mše vánoční – Kyrie

Učebnice s. 24, 25

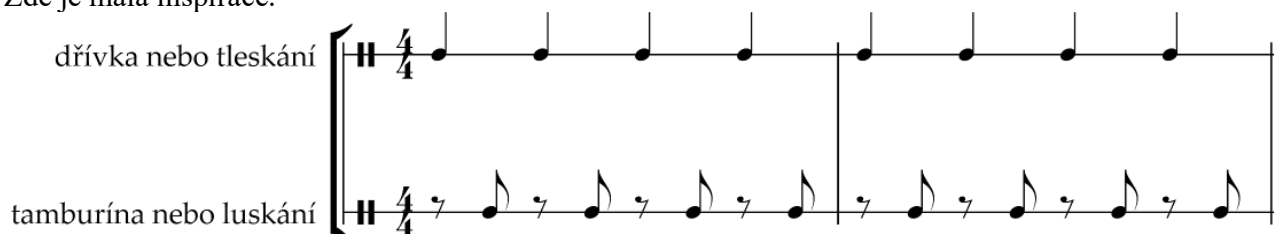
1. Zpěv písní

Rolničky – Tato koleda, v originále **Jingle Bells**, je jedna z nejhranějších koled a písní. Pochází z tvorby Jamese Lorda Pierponta, který ji složil v roce 1850. Do světa se dostala však až o sedm let později.

Rolničky však nejsou jen vánoční skladbou, je velice oblíbená i na Den díkůvzdání, což je americký svátek k příležitosti oslavy první úrody.

Na nácvičku písňe nebude vůbec nic těžkého, protože děti ji většinou znají. V učebnici na s. 24 je vypsán rytmický doprovod, tento doprovod použijte na refrén písňe. Sloku si můžete doprovodit jednoduše, buď hrou na tělo, nebo použitím jiných rytmických nástrojů.

Zde je malá inspirace:

dřívka nebo tleskání

tamburína nebo luskání

Poznámka k doprovodu:

Hráč na *triangl* může doprovázet koledu po celou dobu stejně, pouze *rolničky* doporučujeme přidat v refrénu, aby podtrhovaly rytmus.

O Vánocích: Tato vánoční píseň je velmi jednoduchá. Zazpívejte dětem jednu sloku, přečtěte si společně text a nakonec zkuste formou ozvěny zpívat po 4 taktech (vy předzpíváte, děti zopakují). Druhou sloku už zpívejte normálně.

Pro obohacení je možné píseň doprovodit na nástroje. Jednoduchou melodii může hrát zvonkohra.

The musical score is arranged in three systems. The first system includes parts for 'triangl', 'rolničky', and 'zvonkohra'. The second system includes parts for 'tri.', 'rol.', and 'zvo.'. The lyrics are written below the notes.

triangl
rolničky
zvonkohra
Ve-se-lé rol-nič-ky ko-níč-ků zvo-ní, ze strá-ní sly-šet je ve-se-lý smích,

tri.
rol.
zvo.
zá-ří-cí stro-meč-ky v do-mo-vech vo-ní, jak u nás krás-ně je o Vá-no-cích.

2. Hudební skladatel Jan Jakub Ryba

Základní informace (učebnice s. 25) můžete dle úrovně žáků doplnit a rozšířit.

3. Poslech

Jakub Jan Ryba: Česká mše vánoční, 1. část – Kyrie

Česká mše vánoční – také zvaná *Hej mistře*, je česky psaná církevní skladba, jejímž autorem – hudby i textu je Jan Jakub Ryba. Byla napsána v roce 1796 a stala se do určité míry symbolem českých Vánoc. Skládá se z 9 částí a je rozvržena do obvyklého mešního ordinaria. Text České mše vánoční je koncipován jako rozmluva pastýřů chystajících se na cestu do Betléma.

Skladby: *Kyrie; Gloria; Graduale; Credo; Offertorium; Sanctus; Benedictus; Agnus; Communio; Roztomilý slavičku.*

Část *Kyrie* – postavy:

Mladý pastýř – během nočního hlídání stáda uvidí na nebi jasnou hvězdu a slyší zpěv, a tak pospíchá vzbudit svého mistra.

Mistr (správce ovčína) – rád by si odpočinul po celodenní práci, ale když zjistí, co se stalo v Betlémě, dá svolat všechny pastýře a vypraví se za Ježíškem.

Ve mši ještě zpívá:

Andělský sbor – radují se z narození Ježíška a všem tuto zprávu oznamují z nebes.

Sbor pastýřů – jdou společně do Betléma pozdravit, zahrát a zazpívat malému Ježíškovi.

Úkoly k poslechu v učebnici na s. 25.

Prosinec – 3. kapitola

Písň Půjdem spolu do Betléma, Dej Bůh štěstí, Veselé Vánoce

Učebnice s. 26, 27

1. Zpěv písní

Půjdem spolu do Betléma – Koledu není třeba představovat, připomeňte si hudební nástroje, které se v písni objevují (do které skupiny patří a jak se na ně hraje), děti pak mohou během zpívání předvádět i hudební nástroje. Co se týče doprovodu, můžete zvolit velmi jednoduchou variantu hry na tělo:

dupání

tleskání

ťukání

Nebo rytmický doprovod, zde je malá inspirace:

Půjdem spolu do Betléma

Lidová píseň

F G G⁷ C Gm C⁷ F Dm

1. Půj-dem spo-lu do Be-tlé-ma, du-dlaj, du - dlaj, du - dlaj dá, Je-ží-šku, pa-ná-čku,

dřívka

tamburína

triangel

Gm C⁷ F Gm C⁷ F Dm Gm C⁷ F

já tě bu-du ko-lé-ba-ti, Je-ží-šku, pa-ná-čku, já tě bu-du ko-lé-bat.

dřív.

tamb.

tri.

Dej Bůh štěstí – Pojem koleda označuje původně jednoduché zpívané texty, které zpívaly děti o vánočních svátcích. Koledníci za zpívání obdrželi tzv. výslužku. Dnes slovo koleda označuje především písně s vánoční tematikou. Křesťanské vánoční koledy se objevily ve 13. století a prvním z autorů je podle legendy svatý František z Assisi.

Rytmický doprovod k písni Dej Bůh štěstí najdete v učebnici na s. 26.

Veselé Vánoce – V roce 1962 napsali Jaromír Vomáčka a Zdeněk Borovec píseň s refrémem „*Vánoce, Vánoce přicházejí*“, která humorně popisuje průběh Štědrého dne.

Melodii písně i s refrémem budou děti jistě znát, proto si pozorně společně přečtete jednotlivé sloky a můžete začít zpívat. Pokud budou děti chtít, zde je velmi jednoduchý rytmičtý doprovod:

sloka refrén

bubínek

tamburína

dřívka

Leden – 1. kapitola

Píseň *Měsíce*; Hudební otázka/hudební odpověď, Rytmizace, melodizace – hrátky s říkadlem, poslech – A. Vivaldi: *Zima – Allegro*

Učebnice s. 28, 29

1. Zpěv písně

Měsíce – dříve než začnete s nácvičkou písně, zeptejte se dětí, který měsíc v roce mají nejraději a proč. Písnička je v 6/8 taktu, proto je důležité cítit takt na 2. (123223 – těžké doby jsou zvýrazněné).

Nácvička písně: nejdříve si společně přečtete celý text, písničku rozdělte na sloky a refrén. Sloku nacvičujte po 4 taktech jako hru na ozvěnu, refrén můžete předzpívat celý.

Až budou děti písničku umět, můžete si ji velmi jednoduše doprovodit na rytmičtý nástroj.

Jelikož je v 6/8 taktu, doporučujeme doprovod pouze na těžkých dobách. Aby byl doprovod pestrý, střídáte různé nástroje.

Pozor na 13. takt (před refrémem), udělejte zde generál pauzu, jinak počet po 4 nebude vycházet.

činelky

triangl

dřívka

tamburína

2. Vokální činnosti

Hudební otázka/hudební odpověď – opakování viz učebnice s. 14.

Zde je několik otázek a odpovědí, týkajících se zadání:

Kdy kve - te mák? Mák kve - te na ja - ře.

Kdy-pak má-me prázd - ni - ny? Prázd-ni - ny má - me v lé - tě.

Kdy pou - ští - me dra - ky? Na pod-zim až nad mra - ky.

Kdy sla - ví - me Vá - no - ce? V zi - mě vždyc-ky po ro - ce.

3. Rytmizace, melodizace

Rytmizace, melodizace – hrátky s říkadlem, viz učebnice s. 29

Leden – 2. kapitola

Píseň Maškarní plesy; Hudební abeceda, poslech – A. Vivaldi: Zima – Allegro

Učebnice s. 30, 31

1. Zpěv písně

Maškarní plesy – jako nácvik doporučujeme nejdříve předzpívat první sloku s refrénem a potom jednu sloku učitel bude pod slova vybrnkávat melodii a žáci budou společně číst. Zbytek už zpívají všichni společně.

Tentokrát doporučujeme pro ozvláštňení k písni využít následující **taneček**: vykročit pravou s přídupem tlesk, zpět levou s přídupem tlesk, opět vykročit pravou s přídupem tlesk a otočka, vystřídat strany a pořad dokola:

pra - vá tlesk, le - vá tlesk, pravá tlesk, otočka

le - vá tlesk, pra - vá tlesk, levá tlesk, otočka

2. Hudební teorie

Hudební abeceda – viz učebnice s. 31

Téma dárků a narozenin můžeme využít dále k rozhovoru s dětmi: kdy mají narozeniny/svátek, jak slaví, co dostaly/co by si přály, dárky – dostávat/dávat, oslavy jmenin a narozenin atd.

Dále můžeme společně vymyslet narozeninové přání, text doplnit rytmickým doprovodem nebo zazpívat na některou známou melodii.

3. Poslech

Antonio Vivaldi: Čtvero ročních dob, Zima – Allegro: Hudební skladatel ke každému ze čtyř koncertů, (i ke každé jednotlivé větě) uvádí sonet, který vykresluje atmosféru hudby. Jestli je sám Vivaldi jejich autorem, dodnes nevíme.

„Zkřehle se chvět v mrazivém sněhu, v nelítostném váni strašného větru, pobíhat sem a tam a zimou podupávat a v nezměrném mrazu cvakat zuby. U krbu trávit klidné a spokojené dny, zatímco venku děšť všechno smáčí. Opatrně kráčet přes led pomalým krokem a bát se, aby se neprolomil. Prudce se otočit, uklouznout, upadnout, znovu se postavit na led a rychle utíkat, jen aby nepraskl a nerozevřel se. Cítit, že i přes zavřené a utěsněné dveře proniká Širocco, Boreáš a všechny zápasící větry.“

Tak hovoří v překladu z itaštiny sonet o větě **Zima koncert f moll**. Nese se ve znamení popisu mrazivé zimy i radostí, které přináší.

Leden – 3. kapitola

Píseň *Splašená lyže*; Opakování

Učebnice s. 32, 33

1. Zpěv písně

Na úvod hodiny před vlastním nácvikem písně můžete s dětmi zrytmizovat a zmelodizovat tuto jednoduchou lyžařskou říkanku. Nejdříve si říkanku společně řekněte, potom vytleskejte a nakonec k tleskání přidejte i melodii.

*Hádala se lyže s lyží,
co se stane, když se skříží.
Kdyby šlo jen o lyže!
Vznikly jiné potíže!
Sníh se zvedl jako mrak,
Z lyžaře je sněhulák.*

Há-da-la se ly-že s ly-ží, co se sta-ne, když se skří-ží. Kdy-by šlo jen o ly-že!

Vzni-kyl-y ji-né po-tí-že! Sníh se zve-dl ja-ko mrak, z ly-ža-ře je sně-hu-lák.

Splašená lyže – písnička je jednoduchá v dvoudílné písňové formě (a-b-a). Doporučujeme přečíst nahlas text, vyučující pod text hraje melodii. Potom začnete zpívat po 4 taktech a děti to zopakují. Nakonec si píseň zazpívejte dohromady.

Jako doprovod doporučujeme hru na tělo:

Musical notation for a body percussion accompaniment. It consists of three staves labeled 'luskání', 'tleskání', and 'pleskání', all in 2/4 time. The notation uses rhythmic symbols like eighth notes and rests to indicate the timing of the body percussion.

Písnička je poměrně krátká, ale nabízí širokou škálu dalšího využití – dramatizace, vymyšlení, jak to celé dopadlo, jestli to byly sjezdovky nebo běžky (dá se poznat z textu?), navazující VV aktivita, bezpečnost, zimní sporty atd.

2. Opakování – viz učebnice s. 33

Doporučený postup:

Než se pustíte do plnění úkolů 1.–3., doporučujeme nejprve prolistovat učebnici zpět k začátku (nebo od začátku), zopakujte si společně, co jste se naučili nového, co jste všechno dělali, poslouchali.

Potom si s dětmi povídejte: která činnost v HV je baví/nebaví a proč, jak se jim líbí písničky, které se naučily, co si pamatují z poslechů atd.

Teprve po této reflexi se pusťte do úkolů v učebnici. Je na zvážení vyučujícího, jakou zvolí formu – společně, ve skupinách/dvojicích, samostatně.

Pohybový úkol zařaďte do průběhu hodiny dle vlastního uvážení, nemusí být až na závěr.

Únor – 1. kapitola

Písň Grónská písnička, Tancuj, tancuj; Lidová a umělá píseň, poslech – J. Pavlica a Hradišťan: Masopust

Učebnice s. 34, 35

1. Zpěv písň

Grónská písnička – Zajíci, krtci, myš, pes, kozel, kapr, delfíni, lachtani, telátko a hlídač krav... všechno to najdete v písničkách **Jaromíra Nohavici**, jednoho z nejznámějších českých písničkářů. Ve tvorbě proslulého textaře, překladatele, skladatele, zpěváka a hudebníka je totiž také několik desítek písniček věnovaných dětem. Připomeňte si ty, které již znáte.

MPV: Nejdříve ukažte dětem, kde leží Grónsko, a řekněte jim pár základních informací. Grónsko je největší ostrov na světě, ale jen 15 % jeho území není trvale zaledněno, zbytek pokrývá led.

Grónská písnička je pomalejší, nácvik bude jednoduchý, vždy po 4 taktech předzpívejte i s doprovodem a děti to zopakují. Takto zazpívejte 2 sloky a dál už pokračujte dohromady.

Pro inspiraci je zde i jednoduchý rytmický doprovod:

chřestidlo

dřívka

triangel

2. Hudební teorie

Lidová a umělá píseň – s. 35

Lidová píseň je charakteristická tím, že není znám autor a je tedy plně anonymní. Lidová píseň se vyznačuje svou přirozeností, staletou kolektivní zkušeností a často vytváří prostředí vzájemné blízkosti a společné kultury. Zdobí ji stručnost a obrazová konkrétnost. Jako výraz nevyumělkovaného přírodního citu bývá někdy plná mezer a skoků. Pravá původní lidová poezie se značí překvapující reálností, slučující se s nejjemnější poezií. Svědčí o tom city písň, vyplývající ze života.

Umělá píseň se liší od lidové písň větší rozmanitostí obsahu i formy. Je to jeden ze základních typů hudebního projevu. Na rozdíl od lidové písň známe jejího autora. Někdy bývá autor zároveň interpretem. Mnoho dnešních zpěváků a kapel využívá text talentovaného textaře či básníka, který zhudební a poté produkuje. Hudba je často vytvářena dle aktuální nabídky a poptávky hudebního trhu. Slouží jako prostředek komunikace zpěváka s okolním světem. Je výrazem bohatého citového života.

3. Zpěv písně

Tancuj, tancuj – je to známá, živá lidová píseň. Většina dětí ji bude určitě znát.

Vysvětlíte dětem význam slov **nezrucaj** – nerozboř, **varta** – hlídka, stráž.

Jako doprovod doporučujeme bubínek na každou první dobu a tamburínu jako příznavky. V refrénu můžete přidat ještě dřívka.

bubínek

tamburína

dřívka

tralala...

4. Poslech

J. Pavlica a Hradišť'an: Masopust – viz s. 35

Hradišť'an & Jiří Pavlica je ojedinělé hudební seskupení, které prolíná několik žánrů, lidovou, vážnou, folkovou hudbu nebo hudbu jiných kontinentů. Původním zdrojem byla lidová hudba, převážně z oblasti Moravy.

Pobavte se s dětmi o tom, jak vypadá lidová hudba. Které hudební nástroje v ní mohou najít?

Dramatická výchova – Hra na masopustní obchůzky: Děti si udělají ze židlí a lavic provizorní domky, v každém bydlí holčička-hospodyně, která vyhlíží průvod. Ostatní děti mají různé nástroje, bubínek, rumbakoule, činely, vařečky a hrají na ně (masopustní kapela). Průvodu se účastní děti s koňskými hlavami na tyči, které si mohou vyrobit v pracovních činnostech nebo výtvarné výchově. Vyučující doprovází děti na klavír podle výběru písně. V čele průvodu jde medvědář a medvěd. Průvod dostává dobroty od hospodyň (podle možností).

Na závěr masopustu pochováváme basu (vyrobenou z tvrdého papíru), potom si společně v maskách zazpíváme a zatančíme:

Říkadla:

Skákala bába
reksum, kandr,
cinka, bzinka
přes rybník,
skákal za ní,
reksum kandr,
cinka, bzinka
kominík.

Bába se ho
reksum, kandr,
cinka bzinka,
ulekla
a skočila,
reksum, kandr,
cinka, bzinka
do pekla.

Naše stará Blažková
papírový boty má,
dyž ona je vobuje,
jako blázen tancuje.

Za vraty, za vraty,
za vrátnicí,
porazil hadrník
hadrnici.

„Když jsi mě porazil,
pomoz mi vstát,
pomoz mi ty hadry
do nůše dát.“

Písně:

Kalamajka mik, mik, mik,
oženil se kominík,
vzal si ženu Elišku,
v roztrhaným kožíšku.

Jemine, domine
(na závěr masopustu)

Jemine, domine,
masopust pomine,
Jemine, domine.

Únor – 2. kapitola

Píseň *Byla jedna Káča*; Stupnice C dur, Antonín Dvořák, poslech – A. Dvořák: *Slovanský tanec č. 1*
Učebnice s. 36, 37

1. Zpěv písně

Byla jedna Káča – tato píseň začíná v taktu 3/4 a přechází do taktu 2/4. Doporučujeme nejprve s dětmi nacvičit melodii v taktu 3/4 potom plynule přejít do 2/4.

Jako doprovod doporučujeme hru na tělo. Rozdělte žáky do skupin. První bude rytmitizovat 3/4 takt a ta druhá 2/4 takt. Při dupání je dobré střídat nohy. Pro lepší procvičení písničky děti v jednotlivých skupinách prostřídejte po slokách.

1. skupina	2. skupina
------------	------------

pleskání dupání

tleskání luskání

2. Hudební teorie

Stupnice C dur – stupnice je řada tónů uspořádaná podle určitých pravidel. Tónové a intervalové uspořádání stupnic přímo určuje druh stupnice a také její tónorod (= nálada, charakter stupnice; tónorod durový, mollový atd.).

Poznámka: tóny ve stupnicích se číslují římskými číslicemi. Jméno stupnice je dáno jejím základním tónem (= I. stupeň stupnice, tónika) a jejím druhem (dur, moll apod.). V názvech dur stupnic používáme velké písmeno, v moll stupnicích malé (C dur, a moll).

Úkoly ke stupnici C dur – učebnice viz s. 37

Pro zpestření můžete přepsat na tabuli toto jednoduché doplňovací cvičení:

c¹ e¹ f¹ a¹ c²

3. Hudební skladatel

Antonín Dvořák – pocházel ze zcela nehudební rodiny řezníka a k hudbě se propracovával složitě od vesnických kantorů a varhaníků. V letech 1853–1856 se Dvořák ujal ve Zlonicích učitel a varhaník Antonín Liehmann, který mu poskytl základy ve hře na housle, klavír a varhany. Teprve roku 1857 otec povolil a Dvořák odešel do Prahy na varhanickou školu, kterou absolvoval v roce 1859. Od roku 1862 do roku 1871 hrál na violu v orchestru Prozatímního divadla, jehož dirigentem se roku 1866 stal Bedřich Smetana. Antonín Dvořák, aby zvýšil své příjmy, dával hodiny hry na klavír. Zamiloval se do jedné ze svých žákyň, Josefíny Čermákové, ale ta již byla zahleděná do JUDr. Václava Roberta z Kounic, českého politika, za něhož se později provdala. V roce 1873 se Antonín Dvořák oženil s její mladší sestrou Annou (1854–1931). Měli celkem devět dětí.

V roce 1875 obdržel Dvořák stipendium a zlepšené existenční podmínky mu přinesly klid na práci. Začal tvořit hudbu, ale napsaná díla již nepálil a záhy dosáhl úspěchů. Inspiraci čerpal z lidových vzorů – složil *Moravské dvojzpěvy* a po nich *Slovanské tance*. Úspěchy kompoziční měly vliv i na jeho postavení společenské. Roku 1890 se stal profesorem pražské konzervatoře, o dva roky později odcestoval do Spojených států jako ředitel konzervatoře v New Yorku. Úspěšně se prosadil i jako dirigent, kdy byl ceněn jako „virtuos na orchestr“.

Těžištěm Dvořákova díla je především jeho **devět symfonií** – nejznámější *Z Nového světa* vznikla právě za jeho pobytu v USA. Vynikal i v písňové tvorbě a složil jedenáct oper, z nichž některé (např. *Jakobín*, *Čert a Káča* a především *Rusalka*) jsou dodnes trvale na repertoáru světových operních scén. Po návratu z ciziny působil Dvořák dále na pražské konzervatoři. V roce skladatelových šedesátin jej roku 1901 rakouský císař František Josef I. povýšil do šlechtického stavu jako rytíře, a Dvořák se tak stal členem Panské sněmovny Říšské vlády ve Vídni. Téhož roku byl jmenován ještě ředitelem pražské konzervatoře. Antonín Dvořák zemřel po pěti týdnech nemoci dne 1. května 1904 na mozkovou mrtvici a pohřben byl na Vyšehradském hřbitově.

4. Poslech

Antonín Dvořák: *Slovanský tanec č. 1 C dur (Furiant)* – s. 37

Slovanské tance (I. a II. řada) jsou cyklus hudebních skladeb, vycházejících z jedné ze základních forem lidové hudby, tedy lidového tance. Jedná se o zpracování melodicko–harmonických a rytmických vzorů hudební kultury slovanských národů. Existují ve dvou typech provedení, orchestrálním a klavírním. Orchestrální forma „*Slovanských tanců*“ je opusem, který svou originalitou a pojetím otevřel Dvořákovi dveře do ciziny a tím zahájil i jeho světovou kariéru.

Furiant (z latinského *furians* – rozzuřený, rozrušený) je rychlý a ohnivý český tanec střídavě v dvoučtvrťovém a tříčtvrťovém taktu.

Vysvětlíme dětem, jak se slovo furiant dnes používá pro označení osoby: Výrazu furiant se používá pro označení člověka, dávajícího přemrštně najevo své sebevědomí a svoje možnosti, který musí být ve své komunitě ve všem první, mít poslední slovo, mít ve všem pravdu (i kdyby ji neměl).

Březen – 1. kapitola

Písňe *Beskyde, Beskyde, Já husárek malý*; poslech – L. van Beethoven: *klavírní sonáta č. 14 cis moll*

Učebnice s. 38, 39

1. Zpěv písňe

Beskyde, Beskyde – než začneme s nácvikem této známé písňe, je potřeba ujasnit si základní pojmy a vysvětlit dětem význam nových slov – *Beskydy* (pohoří), *bača* (nářeční označení pro ovčáka – pasáka ovcí), *salaš* (letní sídlo pastevců, dřevěný domek), *galánka* (milá).

Potom ukážeme na mapě České republiky, kde a co jsou Beskydy (pro děti to byl doposud abstraktní pojem) a jaká jiná pohoří známe. Popovídejte si o horách všeobecně – jaký přínos pro člověka mají, jak je využíváme (zdravé ovzduší, využití pro zimní sporty, turistickou rekreaci, výskyt vzácné flóry, zvěře).

Následuje nácvik písňe.

Pokud děti již písničku znají, můžeme hned zpívat a rytmicky doprovázet, pochodovat do rytmu nebo se střídát při zpěvu skupina – sólo (bača). Zde je jednoduchý doprovod:

The image shows two staves of musical notation. The top staff is labeled 'dřívka' and has a 2/4 time signature. It contains a sequence of notes: a quarter note, a quarter rest, a quarter note, a quarter rest, a quarter note, and a quarter rest. The bottom staff is labeled 'tamburína' and also has a 2/4 time signature. It contains a sequence of notes: a quarter note, a quarter rest, a quarter note, a quarter rest, a quarter note, and a quarter rest.

2. Hudební teorie

Procvičování stupnice C dur – viz učebnice s. 38.

Dále je možné ještě vést melodii ve stupnici krokem po částech (3 tóny nebo i více):

The image shows a single staff of musical notation in a treble clef with a common time signature (C). The notes are: C1 (quarter note), E1 (quarter note), F1 (quarter note), A1 (quarter note), and C2 (quarter note). The notes are labeled with their respective pitch names: c¹, e¹, f¹, a¹, and c².

2. Zpěv písně

Já mám tetu – zazpívejte s doprovodem 1. sloku a pak si společně přečtete text. Následně zkuste zpívat dohromady.

Až budou děti píseň umět, přidejte velmi jednoduchou hru na tělo:

první skupina tleská přesný rytmus písničky

druhá skupina střídá po dobách dupání a pleskání

The image shows two staves of rhythmic notation in 2/4 time. The top staff, labeled 'tleskání' (clapping), contains four measures of quarter notes: two eighth notes beamed together, followed by two quarter notes. The bottom staff, labeled 'dupání, pleskání' (clapping, clapping), contains four measures: a quarter note followed by a half note. Below the bottom staff, the words 'dup' and 'plesk' are written under the first and second measures respectively, and 'dup' and 'plesk' under the third and fourth measures.

Doporučení: Písničku si zazpívejte nejprve s tímto doprovodem a teprve pak zkuste zpívat kánon.

3. Hudební teorie

Sólo a orchestr: Sólo představuje hudební skladbu nebo část hudebního díla, v níž hraje **sólista** (*sólo*). Typickou skladbou pro sólový nástroj a doprovod je klasický sólový koncert. Je zpravidla doprovázen orchestrem či jiným doprovodným nástrojem, například klavírem. Tyto skladby jsou koncipovány tak, že právě sólový hlas je zde akusticky nejvýraznější a je mu věnován největší prostor, zpravidla k předvedení virtuozy nástroje i hráče. Existuje rozsáhlý repertoár těchto děl, pro různé hudební nástroje (klavír, housle, flétnu, violoncello, trumpetu...).

V případě **sólového zpěvu** zpívá **jeden zpěvák**.

Třeba v rockové hudbě znamená **sólo** často **improvizovanou pasáž**.

(Příklad na s. 43 A. Dvořák *Humoreska č. 7*)

4. Vokálně – instrumentální činnosti

Velikonoční hrátky s rytmem – děti rozdělte do tří skupin a rytmizujte nejdříve každý hlas zvlášť, potom dohromady – hra na tělo viz učebnice s. 43.

Pokud budou děti šikovné, můžete doplnit rytmizování o jednoduché melodie:

The image shows three staves of musical notation in 3/4 time. The first staff has the lyrics 'ma - lu - je - me vej - ce, ma - lu - je - me vej - ce'. The second staff has the lyrics 'kra - sli - ce, kra - sli - ce'. The third staff has the lyrics 'vám, vám'. The notes are simple quarter notes and half notes.

5. Poslech

Antonín Dvořák: *Humoreska č. 7 Ges dur (pro sólo housle a orchestr)*

Stejně jako ostatní skladby z cyklu *Humoresky opus 101*, vzniká i tato při dovolené na Dvořákově letním sídle ve Vysoké u Příbrami, kam skladatel přijel po prvním roce stráveném v americkém New Yorku.

Původně chtěl Dvořák zkomponovat *Nové skotské tance*, ale hudba, kterou psal, se tancům příliš nepodobala. Z tanců zbyl jen dvoučtvrtkový takt a pravidelné členění na osmitaktové periody, a tak se skladatel rozhodl, že skladby vydá pod označením **Humoresky**. Do nich Dvořák zpracoval drobné motivy zaznamenané během pobytu v Americe. Dvořák se těšil na prázdniny, které bude trávit doma v Čechách se svými dětmi, jež s sebou do Ameriky nebral, a také na prostředí českého venkova, kam se vždy rád vracel. To se promítlo do jejich hudebního materiálu, tj. dokážou navodit v posluchačích pocity veselí, ale zároveň i pohody a klidu. **Humoresky** vychází u nakladatele Simrocka, který na základě popularity cyklu, ale především sedmé **Humoresky**, žádal Dvořáka o přepracování této skladby i pro jiné nástroje. Proto se **Humoreska** dočkala nejrůznějších přepracování i pro další nástroje – známá je úprava pro housle a klavír. Již méně známá, o to ale více kuriózní, je úprava pro pěvecký sbor.

*Do výčtu Dvořákových skladeb zařazujeme Humoresku proto, že se jedná o známou melodii, která zaznívá často z rádia, televize jako podklad reklamy nebo filmu. Někteří posluchači ani nevědí, kdo je autorem této tak známé skladby. K neznámější a nejpobulárnější **Humoresce (č. 7 Ges dur)** se váže historka, že se Dvořák nechal inspirovat zvukem a rytmem kol vlaku při jízdě.*

Duben – 1. kapitola

Píseň Narozeninová; Nota d1, Hudba ke slavnostním příležitostem, poslech – Bedřich Smetana: Fanfáry z opery Libuše

Učebnice s. 44, 45

1. Zpěv písně

K narozeninám kromě gratulací patří bezesporu i narozeninové písně. Mezi neznámější patří tato (originál *Happy birthday to you*).

Hodně štěstí, zdraví

G D D⁷ G G

Hod-ně štěs - tí, zdra - ví. hod-ně štěs - tí, zdra - ví, hod-ně

C G D⁷ G

štěs - tí mi - lý, hod - ně štěs - tí, zdra - ví.

Můžete si ji s dětmi na úvod hodiny zazpívat, a tak zároveň představit další píseň oslavující narozeniny.

Narozeninová – Tato píseň má dvě části. V první části se dvakrát opakuje stejná melodie, po ní následuje druhá část – *Zvedněte číše...*

Nacvičujte píseň po částech, nejdříve si procvičte první část (předzpívejte píseň vždy po dvojčáru a děti to po Vás zopakují), 2. část *Zvedněte číše* udělejte stejně. Poté písničku zazpívejte celou.

Můžete přidat i jednoduchý rytmický doprovod, který se bude v jednotlivých částech lišit.

Bubínek Fran - ta má atd. Zvedněte číše

Chřestidlo

2. Hudební teorie

Hudba ke slavnostním příležitostem – s. 45

Státní hymna je velmi slavnostní skladba, má pro daný stát zvláštní význam a hraje se při významných příležitostech. Můžeme ji slyšet třeba o půlnoci ze Silvestra na Nový rok, před projevem prezidenta na státní svátek anebo při mezinárodních sportovních utkáních. Hymna nejčastěji oslavuje krásu země, národ, svobodu.

Fanfára je krátká hudební skladba, která se nejčastěji hraje při slavnostních příležitostech, je obvykle hrána na žesťové (dechové) hudební nástroje. Může jít například o znělku, tedy úvodní hudební skladbu tzv. intrádu, případně o skladbu určenou k přivítání, hrané obvykle při příchodu významné osoby (hlava státu či vzácná státní návštěva apod.). Existují i fanfáry hrané jakožto slavnostní ukončení nějaké společenské akce, například lovecké halali troubené na lovecké rohy na závěr honu nebo lovu.

Ktož jsú boží bojovníci a zákona jeho... úvodní slova husitského chorálu, známá píseň je jen jednou z téměř čtyř stovek skladeb obsažených v **Jistebnickém kancionálu**.

Jistebnický kancionál je obsáhlou knihou liturgických zpěvů, určeny byly především pro dobu svátků církevního roku. Bohoslužby se vedly v latině, jenže latinským zpěvům rozuměl jen málokdo. **Jistebnický kancionál** s písněmi ve staročestíně měl docílit toho, aby věřící věděli, o čem se zpívá. Některé písně byly přeloženy z latiny, jiné nápěvy vznikaly nově. Obsahuje nejstarší dochované liturgické zpěvy v češtině a české písně duchovní i válečné. Žádná jiná země s latinským bohoslužebným obřadem neměla na začátku patnáctého století k dispozici ucelený překlad těchto textů do národního jazyka.

Gaudeamus igitur je neoficiální studentská hymna. Často se zpívá při různých akademických příležitostech (imatrikulace, promoce). Melodie vznikla ve třináctém století, patrně v prostředí Boloňské univerzity a má latinský text.

3. poslech

Bedřich Smetana: *Fanfáry z opery Libuše* – s. 45

pověst O Libuši

Kněžna Libuše často musela řešit spory mezi svým lidem. Jednoho dne k ní přišli dva sousedé, kteří se přeli o meze a pole. Libuše oba sousedy vyslechla a rozhodla ve prospěch mladšího z nich. Starší soused se posléze rozčílil nejen kvůli tomu, že soud prohrál, ale i kvůli tomu, že mu vládne žena. Libuše tedy po poradě se svými sestrami v tajemné zahradě prohlásila před celým lidem, který nechala svolat, že si vezme za muže toho, kterého jí oni sami vyberou. Kněžna poslala na pomoc posílům svého koně, který měl vojvodu najít. Tento kůň dovedl posly do vesnice, kde našli malého chlapce a optali se jej na Přemysla. Podle chlapcovy rady se vydali na pole, kde poslové Přemyslovi vysvětlili důvod jejich návštěvy. Po jídle oblékli Přemysla do královského roucha a odjeli směrem k hradu, odkud je Libuše již netrpělivě vyhlížela. Zanedlouho dorazili k hradu. Když je kněžna zahlédla, rozeběhla se jim naproti. Ruku v ruce pak odešli vládnout.

Duben – 2. kapitola

Píseň Motýl; Rytmizace textu a práce s dynamikou, Nota e¹, Hudební nástroje dechové, M. A. Charpentier: *Preludium k Te Deum*

Učebnice s. 46, 47

1. Zpěv písně

Motýl – Nácvik písně doporučujeme po řádcích – viz notový zápis. Nejdříve si však společně přečtete celý text, potom vždy přezpívejte jeden řádek a děti to po vás zopakují.

Jako doprovod pro pedagoga doporučujeme akordický rozklad v osminových notách.

Pro děti můžete využít tento jednoduchý rytmický doprovod. Dřívka můžete nahradit buď chřestidlem, nebo činelky.

2. Rytmizace textu a práce s dynamikou – viz s. 46

Podobně můžete pracovat i s jinými říkadly, zde uvádíme ještě dvě další říkanky:

Padá padá deštiček, na veliký deštníček,

(ťukáme jemně prsty o sebe – p)

padá padá deštík na veliký deštník.

(ťukáme prsty o dlaně – f)

Antonín veze kmín, (tleskáme – p)

veze Káču na trakaču, (pleskáme – p)

šup s ní za komín! (tleskáme – f)

Trakač píská, Káča vříská! (pleskáme – f)

3. Hudební teorie

Nota e¹ – zkuste si společně s dětmi zapsat noty c¹, d¹ a e¹ do notové osnovy ve všech dosud známých rytmických hodnotách – např.:

Můžete si i společně procvičit noty i ve známých taktech 4/4, 3/4 a 2/4:

4. Hudební teorie

Hudební nástroje dechové – děti se již v loňském roce (HV2) s některými dechovými nástroji seznámily. Znají již klarinet, trombon, trubku a zobcovou flétnu. Tyto nástroje si letos ještě společně zopakujte a seznamte děti s nástroji dalšími. Zatím nedoporučujeme uvádět, jak se dechové nástroje dělí do skupin, s tímto budou děti seznámeny ve 4. ročníku (HV4).

Tón u dechových nástrojů vzniká díky vzduchovému proudu výdechu. Hráč může foukat na hranu otvoru (flétna), tvořit tón pomocí plátku (klarinet) nebo samotnými rty po nasazení nátrubku (trubka, trombon).

Trubka se skládá z mosazné trubice, nátrubku a ventilů. Zvuk vzniká foukáním vzduchu do nátrubku přes sevřené rty. Má široké využití takřka ve všech hudebních žánrech (lidová hudba, vážná hudba pop atd...)

Klarinet – hraje se na něj pomocí plátku, má dřevěné tělo a stříbrné klapky. Využití ve vážné, lidové nebo jazzové hudbě.

Trombon je nejstarší hudební nástroj vyrobený z kovu, má tři části – nátrubek, snížec a korpus.

Příčná flétna se skládá ze tří částí: **Hlavice**, v jejíž horní třetině se nachází retný otvor, na kterém je navařen náústek sloužící k podepření dolního rtu, **střední díl**, na němž jsou klapky a **spodní díl**. Příčné flétny se po staletí vyráběly ze dřeva. Nejvyšší flétny se dnes vyrábí ze zlata nebo stříbra, obvyklejší materiály jsou niklová mosaz nebo speciální druhy ocelí (často navíc postříbřené).

Lesní roh je žesťový hudební nástroj kuželovitého tvaru, který se hojně využívá v orchestrech i k sólovému hraní. Jeho stočená trubice měří čtyři metry a při hraní jej hudebník drží pravou rukou v ozvučnicku. Zprvu se využíval jako nástroj signální a válečnický, potom se začal používat při lovu zvěře. Nejdříve měl tvar kravského rohu, dnešní kulatý tvar získal až později.

Zobcová flétna je vyrobena ze dřeva nebo plastu. Hlavička má tvar zobáku, proto „zobcová“. Byla nejoblíbenější v době baroka, od té doby se její podoba téměř nezměnila.

Foukačí harmonika – hudebník hraje ústy foukáním nebo i zpětným nasáváním vzduchu. Hráč drží nástroj jednou rukou či oběma rukama u úst. Může ji mít připevněnou i na speciálním držáku zavěšeném na krku či na hlavě tak, aby měl volné ruce a mohl hrát rukou na jiný hudební nástroj (obvykle se jedná o hru na kytaru). Vzduch proudící skrz nástroj pak rozkmitává malé plechové jazýčky (naladěné z výroby na příslušnou výšku tónu) umístěné uvnitř nástroje. Každý otvor má dva jazýčky, jeden kmitající pro foukání (tzv. tóny foukané) a druhý při vdechování (tahané). Kmitající plechové jazýčky pak vydávají onen dosti charakteristický zvuk tohoto malého hudebního nástroje.

Saxofon je jednoplátkový dřevěný dechový nástroj vyráběný převážně z mosazného plechu. Používá se především v jazzu a v stále větší míře i v klasické hudbě. Původním záměrem však bylo vytvořit nástroj vhodný pro dechové a vojenské orchestry. Do rodiny dřevěných dechových nástrojů patří kvůli své stavbě a způsobu, jakým se na něj hraje. Již od počátku však byly saxofony konstruovány výhradně z kovu. Saxofon má jeden plátek (stejně jako klarinet) a kónickou zahnutou trubici, na které jsou klapky. Téměř všechny saxofony jsou vyráběny z mosazi. Následně se nástroj nalakuje nebo pokoví stříbrem či zlatem. Stejně jako v případě klarinetu má saxofon plátek připevněný na hubičku.

5. Poslech

Marc-Antoine Charpentier: *Preludim k Te Deum* – patří k nejznámějším skladbám vážné hudby. Dnes je ale využívána i k různým komerčním účelům. Od roku 1954 je hlavní téma této skladby např. znělkou Eurovize, ale i dalších pořadů, jako jsou Hry bez hranic, Velká cena Eurovize nebo Novoroční koncert Vídeňských filharmoniků.

Marc-Antoine Charpentier byl francouzským barokním skladatelem za časů Ludvíka XIV. a své *Te Deum* napsal pravděpodobně mezi lety 1688 a 1698. Jedná se o duchovní skladbu pro skupinu sólistů, sbor a instrumentální doprovod. Úvodní fanfárovou část *Preludia* hrají dechové nástroje, v ostatních částech je vystřídají smyčce.

Duben – 3. kapitola

Píseň *Pět ježibab*; Hra *Strašidelné pexeso*, **Práce s říkankou *Čarodějnická*, Nota f¹**

Učebnice s. 48, 49

1. Zpěv písně

Pět ježibab – Melodie písničky je velmi chytlavá a dětem se obvykle líbí, nácvik písně by měl být tedy jednoduchý. Přečteme si společně text a potom jednou dětem předzpíváme melodie s textem 1. sloky.

Doporučujeme vysvětlit dětem, že pojem *Ježibaba* či *baba Jaga* je vymyšlená bytost ze slovanského folkloru, především pohádek, v podobě ošklivé stařeny, zpravidla zlé povahy. Dále vysvětlíme význam slova *štěti* – zde zlobí se.

Píseň si nejdříve vytleskejte a potom zazpívejte s pomocí rytmických nástrojů.

Zde je malá inspirace, doporučujeme rozdat co nejvíce nástrojů, píseň je velmi energická a dětem půjde snadno doprovodit.

2. Hra

„Strašidelné pexeso“ – viz s. 48

3. Práce s říkankou – s. 49

Čarodějnická – říkanku si nejdříve přečtěte, pokud budete chtít, můžete si ji s dětmi i zazpívat na stejnou melodii, jakou má píseň *Pět ježibab*:

Ho - la, ho - la, slet už vo - lá! Na - star - tuj - te ko - šťa - ta! atd.

V další fázi využijte jakékoliv rytmické nástroje a jednohlasně rytmizujte říkanku.

Zde jsme připravili dvě možnosti rytmizování:

1. pomalejší v celém taktu:

Hola, hola, slet už volá! Nastartujte ko-šťa-ta! Čáry, kouzla, ma-gi-e, na to nás dnes u-ži-je!

2. rychlejší ve 2/4 taktu:

Ho - la, ho - la, slet už vo - lá! Na - star - tuj - te ko - šťa - ta!__

Čá - ry, kouz - la, ma - gi - e,__ na to nás dnes u - ži - je!__

Práce s básní

Den matek – maminky mají svátek: básničku můžete podle své vlastní fantazie jednoduše zhudebnit na 5 tónech, zde je malá inspirace, písničku si potom společně zazpívejte:

C G⁷ C G C G⁷

Mi-lá ma-mi, já ti pře-ju, ať tě ni-kdo ne-zlo-bí, ať jsi šťast-ná ve dne v no-ci,

C G G⁷ C

v kaž-dém roč - ním ob - do - bí. A když ti ně - kdy bu - de smut - no,

G⁷ C G⁷ C

tře-ba je-nom ma-lin-ko, po-mů-žu ti, po-ra-dím ti, vždyť už nej-sem mi-min-ko.

Květen – 2. kapitola

Píseň *Bratře Kubo*; Hra „Lavina rytmu“, Hrátky s lidovými říkadly – melodizace, Leoš Janáček, poslech L. Janáček: *Říkadla*

Učebnice s. 53–55

1. Zpěv písně

Bratře Kubo – nácvik písně: Nejdříve s dětmi zopakujte pojem Kánon

Kánony jsou polyfonní písně, ve kterých všechny hlasy zpívají stejný part, ovšem nastupují podle označení postupně za sebou. Je nutné, aby si jednotlivé hlasy naslouchaly a respektovaly se. V žádném případě nelze připustit zacpávání uší a překřikování se. Na rozhraní jednotlivých hlasů je vhodné umístit intonačně zdatnější jedince. Ve fázi nácviku můžeme celý hlas nahradit či podpořit melodickým nástrojem. Závěr kánonu řešíme buď postupným dozpíváním jednotlivých hlasů, nebo současným ukončením všech hlasů na konci fráze podle učitelova gesta (pokud bude na konci repetice).

Potom teprve zazpíváme píseň jednoduše se všemi dětmi, pak vytleskáme společně rytmus. Rytmičké provedení kánonu – 1. hlas děti, 2. hlas učitel, poté oba hlasy děti.

Melodické provedení písně: 1. hlas děti, 2. hlas učitel, poté oba hlasy děti. Až potom můžeme rozdělit žáky do 3 skupin a zazpívat kánon trojhlasně. Učitel zde bude mít funkci pomocníka a jednotlivým hlasům pomáhat.

Melodický doprovod viz učebnice s. 53

2. Hra „Lavina rytmu“ – viz s. 54

3. Hrátky s lidovými říkadly – melodizace – viz s. 54

4. Hudební teorie

Leoš Janáček je světově uznávaným skladatelem klasické hudby. Je ceněný především pro nezvyklou melodiku, vycházející z lidové hudby moravských regionů, zejména Slovácka a Lašska. Ve světě je Janáček znám hlavně díky svým operám (např. *Její pastorkyňa*, *Káťa Kabanová*, *Příhody lišky Bystroušky*), orchestrálně-vokálnímu dílu *Glagolská mše*, *Sinfonietta*, symfonické básni *Taras Bulba* a komorním skladbám, především smyčcovým kvartetům.

Rozhodující význam pro utváření skladatelova nového hudebního jazyka mělo studium lidové písně a následně zájem o lidskou psychiku a záznam jejích projevů v tzv. nápěvcích mluvy. První notový zápis lidské řeči je z roku 1897 a Janáčekův zájem o nápěvky, tato „okna do lidské duše“, trval až do skladatelovy smrti.

Říkadlo *Není lepší jako z jara* vyzní nejlépe ve 4/4, *Bába leze do bezu* pak ve 2/4, protože je rychlejší. Melodii zde berte pouze jako inspiraci:

4. Poslech

Leoš Janáček: *Říkadla* – takto hodnotil sám skladatel své dílo:

„Říkadla jsem dělal nejen proto, že se mi zamlouval jejich vtipný obsah; líbily se mi u nich také obrázky Ladovy. Mám jich už celou sbírku a vydám je tiskem. Ladovy obrázky nebudou moci scházeti v knížce. Říkadla je u nás na sta a na tisíce. Vybral jsem si a vhodná zhudebnil, ale dlouho jsem si nevěděl rady: jak z toho udělat celek? Úvod i závěr mi scházel a stálo mě to mnoho přemýšlení, než jsem na to přišel. Mám už to a jsem spokojen s celkem. Jsou psány pro různé hlasy i pro různé nástroje a většinou jsou rozmarné, vtipné, laškovné – to se mi nyní líbí. Nu, říkadla!“

Sedmdesátka zastihla Leoše Janáčka v dobrém rozmaru, neobsahuje ani špetku nostalgie. Naopak, je prozářena moudrým nadhledem a humorem, který se čím dál víc vkrádal do jeho skladeb. I když mu nebyla nadobro odepřena otcovská úloha, svět dětí ho přitahoval. S potěšením je sledoval na Hukvaldech i v Písku, kde přítomnost paní Kamily Stösslové dodávala jeho pohledu specifického přídechu.

Květen – 3. kapitola

Píseň *Není nutno*; Hra na tělo – luskání, Procvičování známých not

Učebnice s. 56, 57

1. Zpěv písně

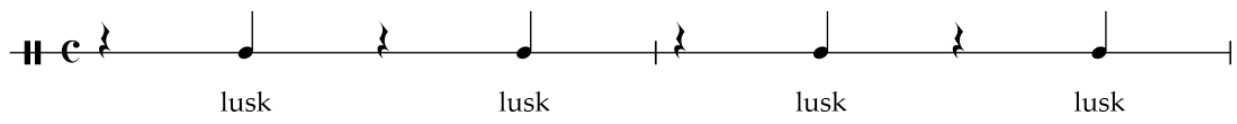
Není nutno – tuto píseň Zdeněk Svěrák s Jaroslavem Uhlířem původně napsali pro pohádku **Tři veteráni** a pravděpodobně je tehdy vůbec nenapadlo, že se stane hitem. Jak ale vlastně tato známá píseň vznikla? Na začátku byla vzájemná spolupráce Zdeňka Svěráka a Oldřicha Lipského na filmu **Ať žijí duchové**. Právě Zdeněk Svěrák se rozhodl k filmu přizvat i Jaroslava Uhlíře. Pro něj byla tato nová práce těžkou školou, za kterou je zpětně velmi vděčný. Melodie písně *Není nutno*, která vznikala na míru ke Svěrákovu textu, zaznívá ve filmu **Tři veteráni** v rozličných variacích, třeba v moll podání, když na sebe ústřední hrdinové míří děly. Skladbu nechali autoři nazpívat přímo ústředními herci, pány Rudolfem Hrušínským, Petrem Čepkem a Josefem Somrem. Nějakou dobu nic nenavštěvovalo tomu, že by píseň mohla fungovat samostatně, bez vizuálního ztvárnění. Nakonec ale vyšla i na výběru písní z barrandovských filmů. Když vznikal známý televizní pořad pro děti **Hodina zpěvu**, navrhl jeden z dramaturgů, ať píseň nahrají, že to bude šlágr. A měl pravdu. Dodnes zaznívá z rádií, u táboráků a zpívají si ji snad všichni napříč

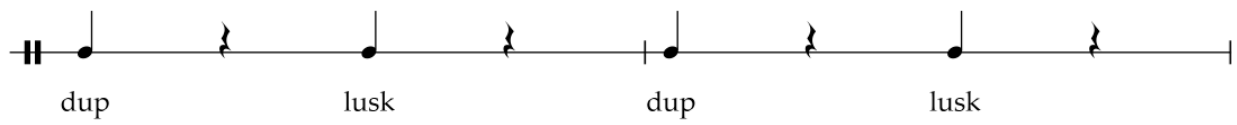
generacemi. Ono totiž opravdu není nutno, aby bylo přímo veselo, hlavně nesmí býti smutno. A to jistě s touto písní není nikomu!

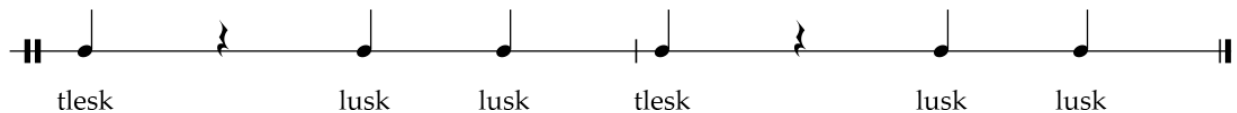
Nácvik písně bude velmi snadný. Melodie je známá. U refrénu dejte pozor, aby děti nespěchaly a nekřičely *vadí-nevadí* do pauz.

Doprovod písničky může mít několik variant. Buď jenom luskání, nebo kombinace luskání + dupání, luskání + tleskání. Doprovod doporučujeme rozdělit na dvě části – sloku a refrén.

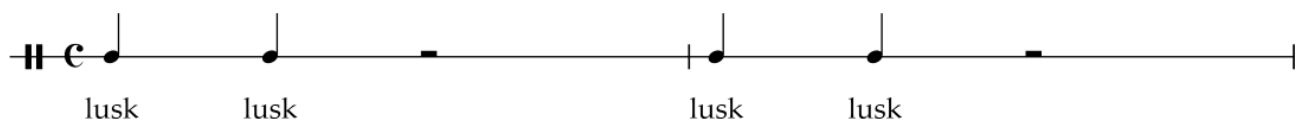
Sloka:

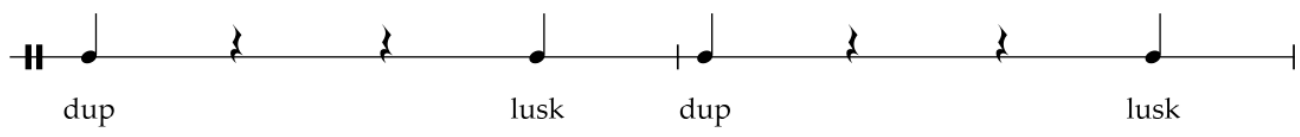
1.

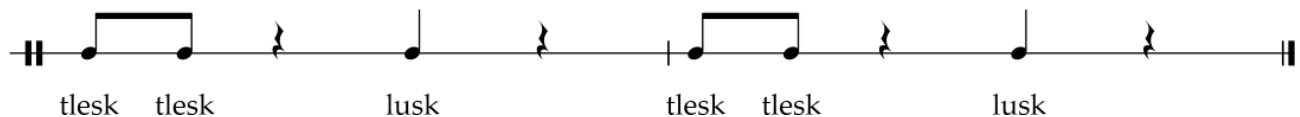
2.

3.

Refrén:

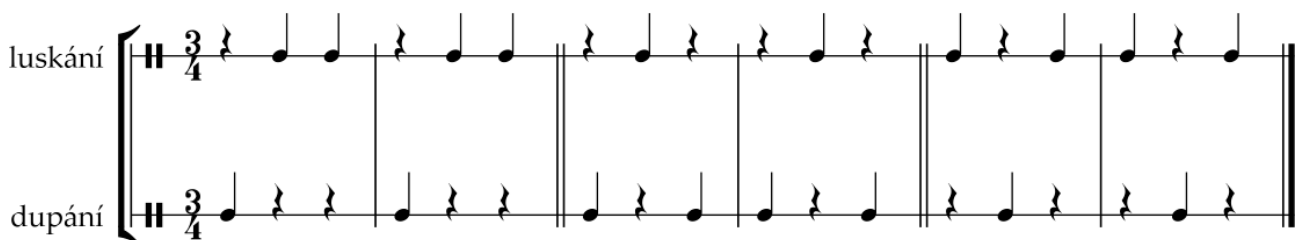

2. Hra na tělo – luskání

Luskání vzniká přichytnutím nebo klepáním prsty. Primárně se to děje vytvářením napětí mezi palcem a jiným prstem a následným pohybem druhého prstu dolů, takže vysokou rychlostí zasáhne dlaň stejné ruky.

Zde jsou různé variace na procvičování luskání ve 3/4 taktu:

Při dupání střídejte obě nohy.

3. Procvičujeme psaní not – s. 57

Na procvičení psaní not je vhodná například doplňovačka různých jednoduchých písniček.

Vhodné písně jsou třeba písně *Travička zelená*, *Ovčáci*, *Sedí liška pod dubem* apod. Písničku nebo její část doporučujeme přepsat na tabuli a děti budou jednotlivé noty postupně zpívat a doplňovat.

Zde je malá inspirace:

1.

2.

Červen – 1. kapitola

Píseň *Kolik je na světě věcí*; Hudební nástroje bicí, Od veršů k hudbě, J. Pavlica a Hradišťan: *Modlitba za vodu*

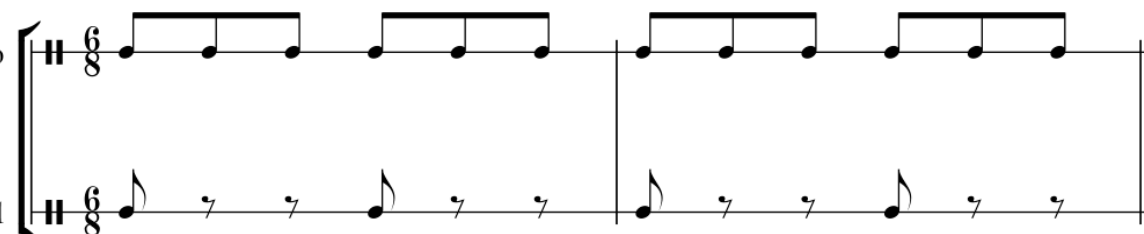
Učebnice s. 58, 59

1. Zpěv písně

Kolik je na světě – nejdříve si společně přečtete text, nácvik doporučujeme rozdělit na sloku a refrén. Sloka má jednoduchou melodii, která se po osmi taktech opakuje, proto předzpívejte pouze první motiv a potom zpívejte společně. U refrénu to samé – nejdříve jednou předzpívejte, a potom zpívejte dohromady.

Doprovod písně doporučujeme co nejjednodušší, jedná se o osminový takt, děti bez problému zvládnou těžké doby (triangl nebo činelky) a základní osminy (chřestidlo nebo dřívka).

chřestidlo

triangl

2. Hudební teorie

Hudební nástroje bicí jsou pravděpodobně nejstarší a také nejobsáhlejší skupinou hudebních nástrojů. K vytváření zvuku dochází pomocí úderů do nástroje, třesením nástrojem či škrábáním na nástroj.

Buben – má napjatou kůži (membránu) přes dřevěný rám. Pro úder používáme paličky.

Tympán nebo tympány (česky těž kotel, kotle) je rytmický blanzvučný bicí nástroj. Skládá se z kůže (hlavně telecí nebo kozí) napnuté na měděné polokouli, přičemž se do kůže tluče paličkami. V dnešní době se místo kůže používají i plasty. Na rozdíl od většiny blanzvučných bicích nástrojů mají tympány definovanou výšku tónu a mohou být přeladěny pomocí pedálu. Tón tympánu je krátký. Velikost bubnu se pohybuje od dvanáctipalcového (30 cm) až po třiatřicetipalcový (84 cm).

Činely – jsou laděné pláty z různých druhů kovů, které vytvářejí doplňující vysoké zvuky.

Triangl – je zvonivý či cinkavý kovový nástroj rozeznávaný úderem kovové tyčky.

Gong je asijský hudební bicí nástroj, který má formu plochého kruhového kovového disku, do kterého se bouchá paličkou. Kořeny gongu lze vysledovat zpět až do doby bronzové kolem roku 3500 př. n. l. Gong později v 18. století našel cestu do západního světa, kde se mimo jiné používal v bicí sekci symfonického orchestru.

Xylofon – se skládá ze soustavy dřevěných obdélníkových destiček, které jsou poskládány jako klávesy klavíru. Hraje se na něj dvěma dřevěnými paličkami.

Tamburína – je tvořena bubínkem, nejčastěji dřevěným nebo plastovým, po obvodu může být osazen rolničkami či kulatými kovovými činelky. Název tamburína pochází ze středoperského slova tambúr, označujícího buben.

Zvonkohra – má kovové obdélníkové destičky, uspořádané v řadách, podobně jako destičky xylofonu. Rozeznávají se paličkami držnými v rukách.

Procvičování:

Zahrajte si s dětmi na bubeníky!

*Bubnujeme na buben,
pojdte, děti, pojdte ven!
Bubnujeme bum bum bum,
budeme mít nový dům.
A kdo s námi nepůjde,
ten v něm bydlet nebude.*

Tuto jednoduchou říkanku si doprovodte na jakémkoliv bicí nástroje. Doprovod může být různý, procvičte co nejvíce variant. Například:

1. varianta Bu-bnu - je - me na bu - ben, pojd'-te dě - ti, pojd'-te ven! atd.

2. varianta

3. varianta

3. Od veršů k hudbě

Hlavním motivem, který prolíná celým Skácelovým básnickým dílem, je příroda. Krajina jižní Moravy, v níž autor prožil dětství a měl k ní silný vztah, je v jeho básních zobrazována nejen v proměnách ročních období, ale také v proměnách způsobených nevratnými zásahy člověka, které ji v příměstských oblastech navždy pohřbily pod krunýř panelových sídlišť.

Modlitba za vodu

Báseň má bájný, pohádkový ráz, nabádá k tomu, abychom si vody vážili, abychom si vážili čistých a původních věcí. Skácel vodu personifikuje jako dějinného svědka, poutníka, který „protekl“ celým světem. Jde o obraz vody, která trpí, a to vinou člověka („voda si na nás stýská“). Voda umírá, a to velice dramaticky. V prvních verších je nastoleno, že vody mizí ze zemského povrchu. Pocit lítosti nad mizením vody je spojen s principem času, dávna.

Červen – 2. kapitola

Píseň *Statistika*; práce s říkankou, poslech – G. F. Händel: *Vodní hudba – Suita II. D dur, Alla Hornpipe*, Na závěr školního roku

Učebnice s. 60, 61

1. Zpěv písně

Statistika – nejdříve vysvětlíte dětem význam slova statistika: Statistika je věda a postup, jak rozvíjet lidské znalosti použitím empirických dat, provádí se různá statistická vyhodnocení a srovnávání. Je založena na matematické statistice, která je větví aplikované matematiky.

Nácvik písně – nejdříve si společně pročtete text, jednou předzpíváte a potom zpíváte společně.

Rozdělte žáky na tři skupiny a můžete si píseň doprovodit hrou na tělo:

2. Práce s říkankou – rytmické cvičení, melodizace – s. 61

Doprovod říkanky můžete různě variovat, doporučujeme ve 2/4 taktu držet dvoutaktí:

Při zhudebnění melodie můžete využít i různé způsoby melodizace – melodie stoupající, klesající, krokem, skokem:

3. Poslech

G. F. Händel: Vodní hudba – Suita II. D dur, Alla Hornpipe – viz s. 61

Georg Friedrich Händel (později během svého působení v Anglii znám jako George Frideric Handel)

Narodil se 23. února 1685 ve městě Halle nad Sálou a zemřel 14. dubna 1759 v Londýně. Byl to významný německý hudební skladatel barokní éry. Od roku 1712 žil v Londýně a získal dokonce britské občanství. Spolu s J. S. Bachem patří dodnes k nejhranějším barokním skladatelům. Složil přes čtyřicet oper a třicetku oratorií. Věhlas mu přineslo především oratorium *Mesiáš*, které složil v roce 1741. Jeho korunovační hymna *Zadok the Priest* se od roku 1727 hraje při každé korunovaci britského panovníka. Ve vývoji britské hudby sehrál zásadní roli.

K nejznámějším a nejoblíbenějším Händelovým dílům mimo operu a oratoria patří *Vodní hudba* z roku 1717. Je to veselá, pohodová, skoro by se dalo říct populární hudba, ovšem na vysoké úrovni. Celkem má dvaadvacet částí uspořádaných do tří suit. Händel dílo zkomponoval na objednávku krále Jiřího I., který chtěl uspořádat slavnost na řece Temži, při níž se měla hrát hudba. Slavnost se konala 17. července 1717. *Vodní hudbu* hrálo padesát muzikantů na bárce v blízkosti královské bárky, kde koncertu naslouchal král se svými přáteli. Králi se hudba údajně líbila natolik, že ji během plavby po Temži nechal dvakrát zopakovat. A *Vodní hudba* se popularitě těší dodnes, podobně jako jiné, mnohem pozdější dílo složené pro královskou slavnost: *Hudba ke královskému ohňostroji* z roku 1749.

4. Na závěr školního roku – viz s. 62, 63

Doporučujeme vhodnou formou celkové shrnutí obsahu učebnice, zopakování písní, hudební teorie, poslechů. Můžete například zadat dětem, aby si připravily krátkou prezentaci o tom, co je v hodinách bavilo/nebavilo, které písně, činnosti a poslechy se jim nejvíce líbily a proč.

Opakování písní – kvíz: vyučující zahraje několik úvodních tónů z písně, děti si zapíší její název. Takto např. 10 písní a potom společně vyhodnotíte, jak se dětem dařilo písně poznat.

Stejně můžete postupovat u opakování poslechů. Případně si s dětmi připomenout, které činnosti po daném poslechu následovaly.

Na písňovém materiálu také můžete opakovat všechny jevy z hudební teorie.

V závěru učebnice v kapitole Pro pilné zpěváky (s. 64–66) najdete další písně, které však můžete zařadit do hodin podle potřeby již v průběhu školního roku:

Na tom pražským mostě

Běží liška k Táboru

Já jsem z Kutné Hory

Na políčku v jetelíčku

Starosti s muzikou

Krokodýl

Měla babka čtyři jabka

Dechová a hlasová cvičení – s. 67

Rytmické a melodické hudební nástroje (Orffovy hudební nástroje) – s. 71

Co jsme se naučili – s. 71

Abecední seznam písní – s. 72

Seznam poslechových skladeb – s. 73

Obsah – s. 74–75

Řešení vybraných úkolů – s. 75